

„Roman“

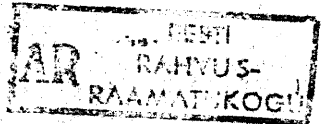
Nr. 13

Ilmuud 2 lorda kaus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Lutsiferi film.

Norra kirjaniku Deure Richter-Frich'i romaan.

1.

Malemängijad.

Kord sündis — nagu see tihti sünnib —, et üks kunstniku kaugelt põhjamaalt Pariisis mitu päeva järgimööda „pummeldasid“. Nad walasid enestele raudse järjekindlusega maailma-hulga head ja paha piiritust sisse, wiibisid enne lõunat kohwikutes, tülitsesid voorimees-tega ja pahandasid linnawahtidega.

Uga ifka jälle said nad jalule. Seda teemad Norra kunstnikud alati — ehk olgu siis, et neid mõni eriti alatu õnnetus arreteerib.

Kolmandal päeval tulid nad kell wiis raskusjõu seadust mööda de la Regence kohwikusse. Seal olid nad sõnaahtrad, pühaltitud ja täitja joobnud. Paistis, nagu oleks pidanud nende saatus täiduma. Ilma pehemale wõi paremale poole waatamata tormasid nad tuulha malelaua juure, mis kord Napoleon I. oma olnud, wõtsid istet, seadsid malendid üles ja hakkasid järele mõtlema.

Tõsised herrad aratasid ülbist tähelepanu. Neid arwati suurteks-malemängijateks, sest et nad Napoleoni pühitsetud laua juure julgesid asuda. Kas oli neist teine wabest Carrash wõi Dastar?

Quwitatud waatajad kogusid nende ümber. Õmestades filmitseti neid. Siin oli wiist käimas uus süsteem. Mäng algas nii, kuidas see harilikult ial ei alga. Taganemist ja kõrwalpõikamist ei olnud. Nad muudtui materdasid malendid. Sõdurid, hobused, ohwitserid ja tornid langesid. Kõige suurema sõdamerahuga wahetati daame.

Waatajate filmad läksid suureks, kui üks wiimast talunikku enda ise tapsid ja kuningas liikumatult ja jälle üksi lahinguwäljal seisis. Quwitatud ring ohkas tergendatult. Weider partii!...

Uga mis see oli? Malemängijad ei tahtnud weel lõpetada. Riid alles algasid nähta-

wasti raskused. Nad nihutasid küntrigaid litigutawa hoolega. Maailma sõja lõpuist saadik ei olnud niijugust kuningate ümberpaigutamist nähtud. Üts ajas teist terwe laua ümbert taga. Seal forraga hakkas põgenew majesteed tallale tippuma.

Wiimats läksid waatajad wiha pärast kolajets ja rohelijets. Kas neid narriti?

Ja jettjaadik hoiti kohwikus malemängijaid waatamast. Ja Napoleoni laua juures mängimine keelati ära.

Uga palju aastaid pärast seda juhtumist sünnitas de la Regence kohwikus järgmine lugu äremust:

Rats wäljamaalast tulid maletuppa. Need olid kessealised mehed rahmuswahelijest tüübit: lodewad, joobnud, päris kelmid. Uga nad mängisid wäga hästi malet — see oli selge. Ja aegamööda kogus waitiwate herrade ümber ettewaatlik waatajatehulk. Mängiti Sihtilia partiid ja waatajad hõõrusid käsi osawuse ja täpipealsuse üle, millega meistrid mängisid. Nad joid ka palju. Whiskitipudel nende kõrwal wähenes ja wähenes. Ja ajajooksul jäid mängijad rahulikumaks. Mäng oli jõudnud kriisini, mil ainus fäik osuise andis terwe mängu kohta. Ifka põnewamats jäid waatajad, astusid üksteisele jalale, jostasid oma arwamist ja jügasid närwilikusse pead. See oli ometi kord jälle korralik mäng!

Pausid üksikute käitüde wahel wenisid ifka pikemaks. Mängijate waade muutus tarretuks ja mäng nagu oleks täitja katkenud. Wäts mööda weerand-tundi, pool tundi. Waatajad said karsituts. Rahelaupa astusid nad kauge-male ja waidlesid lähema käigu üle. Siis tulid nad tagasi ja kõhatasid. Ja jälle walitses jaalis ifeeralik waitus.

Uhe wana elukutselise mängija meel läts haputs. Mängijate peale oli lastunud midagil imelikku tarduwat, mis teda hirmuga täitis. Ta filmitses nooremast mängijat terawamini.

Kui imefalk ja wästumeelne oli ta nägu. Mees nägi wälja, nagu puust nikerdatud kuju. Ta näojooned olid täitsa liikumatud. Ja äkitselt märkas ta, mis selle näo nii elutuks ja stereo-tüübiks tegi:

Mehe silmalaud ei liikunud.

Wanaherra mõttes järele. Kust wõis see tulla?

Wiimajest käigust oli nüüd ju kolmveerand tundi mööda. Äkitselt tõusis ta ijaaralije mõtte mõjul üles, murbis enesele teed ja lõi ühele mängijale olale. Aga mees ei liigutanud enast. Ka teine ei liigutanud. Nad wahtisid nagu ennegi imelik-klaafitanud filmil malelawale.

Kohkudes taganesid waatajad.

Mis see tähendas?

Toodi peremees. Saadeti arsti järele, kes lähijesse waatamise järele tunnistas, et mõlemad malemängijad jurnud on. Nad olid ühel ja samal filmapilgul jurnud.

2.

Saladus.

Mõlemad mehed wiidi kõige esiti politseisje, kes aga jurnud Pasteuri instituudi kõrgemale teadusele edasi andis, kus wana professor Le Roux alles patilluste ja patillus-kultiveerijate üle walitjes.

Waheajal oli politsei meeste taskust leitud paberite najal ilma raskujeta kindlaks teinud, kes jurnud olid. Mõlemad olid inglased. Ühe nimi oli Simpson ja teise nimi Greburn. Kuid nende ameti kohta ei annud paberid jeltust. Aga nad näisid endid elatawat juhusliste äridega. Ja et need ärid neil wiimasel ajal hästi läinud, seda tunnis'asid laks ühesugust isheeki Credit Lyonnais' panga peale, kumbki 50.000 franki suur.

Scotland Yardist sai Pariisi politsei terve rea tähelepanuwäärseid teateid jurnute kohta. Inimlik jeltiskond ei olnud nendega midagi kaotanud. Kumbagi ei olnud küll karistatud, aga nad olid lugematu fordi juba wangikoja läwel seisnud. Nad olid olnud jäädamad küllalised mängupõrgutes ja kõkohwikutes. Ühes teiste kurjategijatega olid nad peost juhu elanud ja meistrid igas mängus. Simpson oli ford ühe walerahategijate selliga ühenduses seisnud, kuid ojawasli karistusest pääsnud. Greburn seisis rõõwmõrtjukatõõ kahluje all, kuid oli tõendus-te puudusel mabaks lastud.

Wiimasel ajal olid nad õige waiksed olnud. Aga meeleolu kurjategijate ringkonnas ei olnud nende wastu enam nii soodne kui enne, ei tea, kas mõne tüli wõi äraandmise tagajärjel.

Wiimaks palus Scotland Yardi politsei Prantjuse politseilt luba asja jügawamalt uurida, jelt et see õige saladuslik oli ja kuritegu aimata lastis. Nad tahtsid jellepärast ühe mehe üle kaanali jaata. See mees ei olla küll enam tawa tegew olnud, jelt et ta inwaltiid olla, aga ta tundwat Inglije kurjategijate-ilma paremini kui keegi teine politseinik. Mehe nimi olla Ralph Burns.

Waheajal asetati jurnutehad lõikuslawale. Le Roux ije juhtis kohtwarstlist akti, kuigi jee ta ülesanne ei olnud.

Arstide juuremaks imestujeks ei leitud otsekohe kihwtituse tundemärke. Mehed olid olnud terwed ja tugewad, kellele joomine ja õõsine walswamine midagi juurt polnud teha juutnud. Beaja ju nahapõletikust polnud juttugi.

Mõlemate jurma põhjuseks oli jübdame rabadus ehk, jeltgemini ütelda, embolie. Aga kust jee tuli, oli waste ütelda. Wõeti hulk weweproowe ja tehti terwe rida kultuurkatseid, et jeltgusele jõuda, kas wähest meresje tuidagi wiissi polnud juhitud teatud kihwtiseid mikroobe. Kuid katjed ei annud tagajärgi.

„Ujun“, kirjutas LeRoux oma protokollis, „et mõlema jurma põhjus ühine on. Mõlemad on samal filmapilgul jurnud ja ka samal wiisil, jellepärast wõib arvata, et jurma tõi mõni ühine wäline wõi jjemine mõju. Oleksid nad ühel ajal kihwti wõtnud wõi mõnest kihwtisest ollu-jelt infitseeritud, asi oleks jeltge. Aga meil oli täitsa wõimatu mõnda niijugust jälge leida.

„Esiotja peab teadus“, lõpetas kuulus professor, „jellelega leppima, et mõlemad inglased jübdame halwatusje jurid, et aga jelle põhjus arusaamatu on ja et jee jurm jellepärast teadusliku müsteeriumi hulka kuulub“.

Selle järele lõpetas Pariisi politsei asja wälise jälgimise — kuulsa Ralph Burnsi kaksuks. Mis Greburnist ja Simpsonist järele jäänud, wiidi jurnutemarija ja nende hotellis leitud kraam pandi aresti alla.

Ja linnas ei räägitud loost enam palju. Niunkt malemängu waatajad waidlesid weel mõni aeg. Mõned hakkasid ka sama partiid mängima, mis kadunud mänginud, ja mängisid ta lõpuni, ilma et jellejuures oleksid elu kaotanud.

Eiis ununes asi. Aga ainult pealt näha. Tõepoolest awas ta aga wärawa põrgusse, kus Lutjifer istus ja oma kardetatwat walguist maa-le jaatis.

Kuid jeda ei aimanud esiotja keegi — jah, ei ijei Ralph Burns, kes mõni päew hiljem kohale jõudis. Ta oli täis agarust, kui üles politseiülema juure komberdas, ja wäga jügawas mõttes, kui jelt jälle tagasi tuli.

3.

Mis Ralph Burns leidis.

Maastad olid Ralph Burnsi mõrrelbi jäljetult mööda läinud.

Tõsi — ta oli invaliid. Anarhistid olid talt käe ja jala rööbinud. Aga tajuks oli ta waheajal jaanud armja, maguja naije ja faks armastatud last, kes ostasid pea peal jeista ja ija puujalaga mängida.

Smelikul wiisil tundis Ralph Burns wahetwahal igawust. Inimesed, kel kodu, lapsed ja head harjumused, on ilmaforra mingiugufel pilletujul igawuisele mõistetud. Lõpuks tuleb see sellest, mida rahulikult kodujeks õnneks nimetatakse? Ei tea. Keegi ei tea seda.

Aga, põhjalikumalt waadates, on wõib olla rahu kõige deluise ja ülbuise juureks. Elu ilma jündmuste kõmuta on waene ja wilets. Nagu elaks inimene mõne jupikoja jöögijedeli faitse all.

Selle peale mõtles Burns mõnikord. Kuid see ei meeldinud talle. Pealegi peab mees, kes wäljaspool mõistlust seijab, kui tarwis on eluse hüpata, ainult teatud waldkonnast kinni. Burns ei ojanud küll jalgpalli mängida, aga ta rufitas oli jelle eest ojanam kui ühelgi teijel terwel Inglismaal. Ja ta oli täis piiritumat karsitust.

Nii tihti kui ta oma wäitse autoga Londoni kesklinna sõitis, tegi ta kõrwalkäigu hulguiste kohwikutesse wõi Whitechapeli, kus tal ifka weel hulk jurnawaenlasti oli nende keskel, kes töötasid rahakappidega, terawate nugadega ja hääletute rewolwriitega. Ja iga päew tegi ta külas käigu oma wanale ametiwennale Scotland Yardis, kus ta oodatud küllaline ja waga kujuklik nõuanaja oli. Mimest ei leidunud kujukil teist meest, kes kurjategijaid nii oleks tunnud kui tema. Tema tundis neist suurema oja ja ta peaja oli terwe Euroopa rahutute ja autute peade leffikon.

Ja nii jündis, et Burns pika wahaja järele äkki jälle tegewusse astus — täis julgust, jõudu ja agarust.

Usti ei paistnud ta meelest esialgul mitte waga huwitaw olewat. Burns oli tegudele walmis, ja müstilised asjad ei meeldinud talle iseäranis.

Aga ta oli Greyburni ja Simpsoni hästi tunnud. Nad kuulusid meeste hulka, kellega ta heameelega tegemist tegi. Aga nüüd olid nad jurnud ja tema pidi nende haruldase jurna põhjust uurima. Küll olid Simpson ja Greyburn ühewäärjed hinged, sellegipärast oli naljakas, et nad lausa poolehoiduise pärast jamal minutil rabanduse olid jaanud.

Burnsil oli oma meetod. Kõige pealt uuris

ta jurnute wiletsa päranduse läbi. See sõi tal terwe õhtupooliku ära. Kui ta sellega walmis jai, näis ta waga pettunud olewat. Ta ei olnud midagi leidnud, ei kirja, ei asja, mis muud oleks mõinud teatada, kui jeda, et mõlemad mehed olid olnud waga ettewaatlikud ja iga filmapilk walmis jelle peale, et nende juures läbiotjimine ette wõetaks.

Minus asi, mis ta kõrwale pani, oli wäitse kulumud päewapilt, mille ta Greyburni kirjastakust leidnud. See kujutas üht daami tänamtualetis.

Burns silmitjes jeda kaua. Mitte, nagu oleks ta arwanud, et midagi õige tähtsat oli leidnud, waid et see daam waga ilus ja uhke, walida küübiga oli. Arwatawasti oli ta päewapildile wõetud, ilma et jeda ise oleks aimanud. Pilt oli wõetud kõrwalt ja Burns nägi pildil jeiswatest waateakendest, et see ühe Inglije linna kõrwalkäinawal, arwatawasti Londonis, oli jündinud.

Jääralik mõim juhtis shotlase tähelpanu ifka ja ifka pildile, mis nii pleekinud, nagu oleks ta ju aastate eest wõetud. Temal oli, nagu tunnaks ta jeda küllma nagu ühtlaste näojoontega ja juurte, rahulikkude filmadega. Daam pidi olema suur ja tugew. Ta kleit oli waga lihtne, juuksed kübara all kõrwasti kõrwade taha lükatud. Ei kõige wähematti edewuse märki riites.

Dhates pistis Burns pildi taskusse. Sel Greyburnil oli ilus sõbranna olnud. Aga järeluurimuse tulu oli wilets. Prantjuje ametnik, kes temaga ühes, tehitas kahetjedes õlgu. Kas wahest mister Burns soowis jurnute järke näha? ... Need hoiti puhtalt alal ...

Burns tahtis nad praegu käest panna. Aga jeal leidis ta äkki ühest manshetilt paari tähte. Need olid pliiatfiga kirjutatud ja peaaegu kustunud. Ta wõttis taskust lambi ja numbrikirja. See oli alles selgesti aratuntaw. Seal seijis:

Parmentier, Rue Bonaparte 105.

4.

Mees Bonaparte tänamal.

Julgufeta ja wäheste lootustega sõitis Burns wälja Bonaparte tänamale. Seal leidis ta otsitud maja. See oli raske wärawaga ja ilma sildita. Eht küll alles lõuna-aeg, oli wärawa ometi lukus. Kuna kellgi puudus, ei jäänud Burnsile muud nõu, kui wärawale koputada. Seda tegi ta siis ka kõrwasti.

Keegi ei ilmunud.

Ta koputas uuesti, ja seekord oma puukäega, mis tihedast tammest tehtud. See kajas terwest majast läbi.

Burns nägi, et eesriie teijel forral afno

eest kõrvale liitati. Mõni minut hiljem kuulis ta laapavaid samme ja uks avati, aga ainult jeda sõnad, et praod vahelt waevalt kajs oleks läbi mahjunud.

Praod vahelt tuli nähtawale suur, fileda näoga pea.

„Kes Te olete ja mis soovite?“ küsis pehme, mõnuse hääl.

„Tahaksin kofku jaada kellegi Parmentier'ga“.

„Noh, aga mina ei ole veel Teie nime kuulnud“.

„Ralph Burns“, ütles šotlane lühikeste mõtlemise järele. „Mind saadeti siia Scotland Yardist üht asja uurima ja ma sooviksin isand Parmentier'ga rääkida“.

Uks jäi nõjatuse ja awanes.

Burns imestas. Tema ees seisis wanem, hästi riides mees. Mehele oli tugew Napoleoni nägu, kuid tuletas oma pikkade kunstniku juustega meele Ernest Menani. Ta õlad olid laiad ja kõrged — peaaegu kühmused. Ka muidu oli ta keha püüt wigane. Näis, nagu oleks ta ilus, tugew pea looduse poolt nii hästi warustatud, et kõige muu jaoks enam palju üle ei jäänud.

„Minu nimi on Parmentier“, ütles ta aupakkisult. „Kas astute lähemale? Ja millega wõin ma Teid teenida?“

Burns juhiti kontori, mis wälja nägi nagu tuhast teisest kontorit.

„Teie peate mind wabandama, mister Burns“, ütles Parmentier ja istus lahedale kontoritoolile, „aga minu kojamees läks oma haiget onu vaatama. Olen haige, wana mees ja ei armasta lahkeid uksti... Pealegi olen rõõmus, et Teiega, mister Burns, tutwaks saan. Olen Teie nime juba nii mõnigi kord kuulnud. Aga nüüd ütelge mulle, mis Te soovite?“

Burnsil ei olnud ruttu oma asja esitamise-ga. Ta kuulatas iseäralikult pörutawat häält, mis üffiku maja sissemuhest näis tulewat. See kõlas nii, nagu oleks kufagil kangel auruhäämer tumedaid hoopes lõõnud.

Parmentier tegi küsiva liigutuse, ja Burns arwas märkawat, et mehe sirged, pikad sõrmed toolitoel warijesisid.

„Kas tunnete kaht inglasi nimega Simpson ja Greyburn?“ küsis Burns äkki ja waatas Parmentier'le otseti silma.

Aga kui ta oli tahtnud wana herrat üle trumbata, siis ta ehtis. Prantslane wastas ta pilku rahulikult. Siis raputas ta arusaawalt pead.

„Lundsin neid üsna pealiskaudselt“, wastas ta. „Wahest teate, et mul mõni aasta panga-

pidajana Inglismaaga laialisi ühendusi oli. Wäimajel ajal elan õige tagasihoidlikult. Muidugi tuleb ette, et aegajalt weel nüüdki mõne endise tuttawa eest mõne paberi korraldan...“

„Simpson ja Greyburn olid siis...“

Wana herra kahwas agaralt wabele.

„Ei, ei, jelles ehtite. Tunnen inimesi ja usun, et need herrad kelmid olid — kui mitte weel midagi pahemat. Sellepärast ei imesta ma jugugi, et politsei emast nende asjasse segab. Aga nüüd on nad ju surmud“, jatkas ta ja sirutas pead ette poole. „Pealegi iseäralik surma-juhtumine —“

„Aga mis asja Teil nendega oli?“ küsis Burns weidi kärjitatult.

„Mina ei olnud neid enne näinud ja ei saa neid nüüd ka enam näha“, wastas Parmentier. „Neil on kaks tšhekki minult Credit Lyonnais' peale. Niipalju kui mäletan, oli kumbki tšhekk 50.000 franki juur. Tšhekid olid Londonist Hambro ja Son'ist. Mina pidin paberid ainult edasi saatma“.

Burns oli pettunud.

„Ja rohkem Te neid ei tunnud?“

„Ei“.

Burns tõusis üles.

„Aga Teie saite neist kohe paha mulje?“

Parmentier kehitas õlgu:

„Jah ja ei. Nad olid wäga lõbusad poisid. Kuid haigestid wiina järele. Nägid wälja, nagu oleksid nad kaua lõunamaal elanud. Ja midagi troopika ilubust oli nende juures. Nad olid juhtumisteotõhjad — aga teisest järgust“.

„Teie näete terawasti“.

„Sellega olen harjunud“.

Burnsile tuli äkki mõte. Ta wõttis tasku- raamatu ja otksis jelle wahelt wälja wäike päemapildi, mis ta Greyburni taskust leidnud, ning ulatas Parmentier'le.

See wõttis pildi naeratades wastu ja heitis sellele pealiskaudse pilgu. Kuid äkki paistis ta filmad tardumat. Ta tõusis pooleni üles ja wajus siis jälle tagasi.

Burns filmitses teda huwitatult.

„Teie tunnete siis teda?“ küsis ta.

„Ei“, wastas Parmentier kähiseva häälega, „aga ta tuletab mulle meele daami, keda ma armastasin“.

„Olete kindel, et see tema ise ei ole? ...“

„Ta suri aasta kolmekümne eest“.

Burns wõttis pildi jälle oma kätte, jättis jumalaga ja lahkus pettunult.

Ärewalt waatas Parmentier talle järele.

„Surm ja kurat!“ urises ta. „Need loolid! Aga hea, et nad surmud on!“

5.

Ilus mees.

„Kattab kewade tulema“, jostistas Burns üle Kontordia platsi sõites. Üle Champs Elysee hoomas mahe tuul ja tõi kaasa kastaania pun-gade ja värskete mulla lõhna.

Ja äkki pidi ta mõtlema Jonas Fjeldi peale. Talle tuli meele warane hommikutund Champs Elyseel, kus ta Norra arsti kastaaniate alt jalutamaft oli leidnud.

„Mis sa siin teed?“ oli ta küsinud.

„Joon Pariisi“, oli Fjeld vastanud, „joon magufat lõhna, joon rõõmu inimeste filmist ja mõilen roaftbeesi peale Fouquet' kõrtsis.“

Burns oli väga liigutatud — ta oli Simpsoni ja Greyburni täiesti unustanud — jah, ta oli unustanud isegi wana Parmentier' ta tarkade, jügawate filmadega. Oli unustanud üldse, miks ta Pariisis wiibis.

Üksna loomufunnikult juhtus ta üles Champs Elysee poole. Oli parajasti roheline tund, aga inimesed ei joonud lõbusal Prantsusmaal enam absinti. Fjusad daamid läksid nüüd juurte hotellide teetubadesse, kuna mehed oma ärkawat nälga endist wiisi kultiveerisid whisky ja joodaga.

Seda tegi Burnski. Ta peatas kõrtsi ees, jättis oma auto üksi ja ajas warsti laua juures juttu oma isamaa armjama joogiga.

See selgitas imelikul wiisil ta mõtteid ja teritas ta algatuft. Ta mõtles järele, mis ta teinud, ja jõudis warsti otjusele, et seda wähe oli. Külastäit Parmentier' juures polnud tagajärgi saanutanud, ja ometi ei wõinud ta en-nast wabastada mõttest, et see wana herra kaht-lemata enam teadis, kui näitas. Oli ju ka aru-saadaw, et ta ennast jellesse asja ei tahtnud lasta fikstuda. Et wore daami päewapilt te-ma peale teatud mõju awaldanud, oli selge. Aga isegi kui see õige ei olnud, et daam kolme-kümne aasta cest jurnud, ei olnud ometi ka ole-mas tõendus, mis jelle daami mõlemate mees-te üheaegse surmaga kuidagi oleks wõinud fiduda.

Burns aegutas ja nõudis whisky. Eftal-gul oli talle süda ütelnud, et de la Regence kohwikus juhtunud surmanähtus mingisugune kättemaks wõiks olla. Aga professor Le Roux tõenduste ja ka tema oma seniste uurimuste järele ei wõinud seda enam arwata.

Ta oli juba tahtnud Jonas Fjeldile tele-grafeerida, kuid jelle mõtte kõrwale heitnud. Põhjamaa mehe äratoomisest oli tarwis suuri sündmuft ja see mees elas praegu Norra pea-linnas teadusele ja oma perekonnale.

Kolmanda napsu järele otjustas Burns era-ronigiga Londonisse tagasi sõita. Aga siis pidi

ta ruttama. Ta maksis arwe ja sõitis kiiresti politsei peawalitjusse.

Seal oli tal pikem jutuajamine salapolitsei ülemaga. Mõlemad herrad olid jellepoolett ühes armamises, et saladus saladuseks jääb. Ja neil kummalgi ei olnud kardetawateft kurjate-gijateft kahju.

Burns tegi Parmentier' kohta mõne tähendu-se. Politseiülem seletas, politsei ei tundwaffi seda meest; Bonaparte tänawal olewat hulft nii-juguseid rahamehi. Eits näitas Burns talle päewapilti.

„Jah — ilus naisterahwas, aga tähta tundmata suurus“, wastas prantslane.

Kõik see kinnitas Burnsi kojusõidu mõttes. Ta lahkus ametiwennast ja sõitis Rivoli täna-wat mööda ruttu üles. Selle elamus ekfitas teda wähe. Autopajunad tuutufatid, ajalehe-müüjad kirjendafid duuris ja mollis.

Burns ajas kõrwad kikk.

Mis kõmuõnumi tõi ajalehed jälle? Ta märkas, et see midagi iseäralikku oli, sest ajalehemüüjate hääli oli mõrgamisest paisunud.

Burns peatas filmapilgu ja talle wijati mõned lehed autosse. Ta juhtis auto ühte kõr-walisse tänawasse ja peatas laterna all. Seal laotas ta ühe lehe laiali. Ei olnud raske lei-da, mis ta otfis.

Uuemate sõnumite all seisis juurte tähte-dega:

Saladuslik surmajuhutumine!

Kolm inglasi Billardpalees ühelajal jurnud! Burns lastis lehe langeda. Mis tout see jälle oli!

Eits sõitis ta juure ajuga „Grand hotelli“ ja jookkis oma tuppa, et sealt politseiülemaga ühendust otfida.

Kui ta ukse awas, nägi ta üht meest pime-das toolil istumat. Burns keeras tule põlema ja jäi awajuul seisma. Eest toolil istus Jonas Fjeld, üks jalg teise peal, sigar suus.

6.

Sõbrad.

„Mis — fina stin?“ hüüdis Burns nii wal-justi, et see poolde hotelli kuulda oli, ja ta puu-jalg põrises rõõmu pärast.

„Nagu näed“, wastas Fjeld ja tõusis üles. „Tulin eile Londonisse jind waatama ja leian ju nüüd siit. Kahtlemata oli mul hais ninas, et midagi jälle sündimas on.“

Nad kaelusastid teineteist.

„Jah, tõesti, midagi on jälle sündinud“, algas Burns siis. „Miwa tahtsin asja kill juba lõppenuks tunnistada, aga siis — —“

„Tunnen juba suuremat ofa“, naeratas Fjeld. „Scotland Yardis teatati mulle sinu

reisi põhjus, ja ma näen õhtulehtedest, et asi täies hoos on. Olin praegu Billardpalees wanu sõpru teretamas. Cure ja Maquet olid seal ja teatasid mulle, kuidas lugu kofku käib. Suure mängu ajal olid kolm inglasi siia tulnud. Nad jõid ja wedasid kühla. Ükki jäid nad waitseks. Paistis, nagu oleksid nad oma platsele tardunud. Ja kui neid lähemalt waadati, olid nad jurnud. Elusjäeratamise katked ei annud tagajärgi. Nad wiidi Pasteuri instituuti, kus nagu teati, Le Roux mõlemad malemängijad lahsti lõiganud.

Wana professor sai jaladuskilfude surmajuhumiste pärast kui meeletuks, ei suutnud aga seegi kord midagi leida. Needfamad nähtused — embolie . . .

Burns lõi käed kofku.

„Aga kas on sinul aimugi terwest asjast?“ küsis ta.

„Jeld kehitas õlgu.“

„Need on väga huwitawad lood. Ujun, meil saab lähemal kahel nädalal palju tööd olema. Ühed jäljed meil juba on.“

„Mimelt?“

„Noh, need, et kolm inimest jamast ringkonnast pärit on, kust kaks esimestki. Nad on siin Soho sõbrad — pärit rahwuswahelisest liigast. Kolme inglase isik mõidi kofhe kindlaks teha. Mina ei tunne neid, aga nende nimed olid Leighton, Musgrave ja Carr.“

„Dhoo!“ hüüdis Burns imestades. „Alles kahelja päewa tagasi jõin Musgrave jeltis weel napsu wiina. Oli kardetan pois. Ja teised kaks ei olnud ka naljawennad. Carr oli kord juba mõlla poole teel, kuid pääfis jellest weel paariaastase wangistusega. Ta oli alles mõni kuu jälle waba.“

Burns jutustas nüüd, mis ta malemängijate juurest leidnud ja näitas sõbrale wiimaks ka päewapilti.

„Jeld filmitfes seda lambi abil terawasti.“

„See on väga ilus naisterahwas“, ütles ta järelmõttlikult. „Si näe wälja, nagu oleks ta jelt sõrdist, kes kurjategijate jeltis töötawad. Kahltemata ei ole ta ei statist ega poolikma-daam. Waata ometi, kui lihtsalt ta riides on. Ja ta nägu lasseb oletada, et ta waimutõõb teeb. Kõik kofku wõttes — ei usu ma, et temal jelle asjaga midagi tegemist on. Aga jelles asjas jõuame peagi selgusele. On ju kohwer patitud? Meie peame weel täna õhtu üle kaanali sõitma. Rong läheb kell kolmmeerand.“

Burns filmitfes sõpra imestades.

„Well“, ütles ta wiivitades, „aga ma ei saa öieti aru — kas ja ei usu, et nende surmajuhumiste põhjust mõikfime siit leida?“

„Ei. Wiimased inglased olid alles siia jõudnud. Wististi on nad surma soontes kaaja toonud. Kui ei oleks professor Le Roux nii kindlasti wastandit tõendanud, ma weakfin kihla, et nad kõi enne ärajõitu on infitseeritud pikkamisi mõjuwa kihwitiga, mis alles kahe wõi kolme päewa pärast jurnab. See peab olema ollus, mida meie weel ei tunne ja mis organismi automaattlikult kaob. Wanad Rooma paawstid tundsid jedalaadi kihwte väga hästi.“

Burns ei kuulanud enam. Tema pakkis juba oma reifkohwrit.

„Pea laifna enesele auto järele jaata“, ütles ta. „Sinul on ju alati pagana rutt. Olen uudishimulik, mis sõber Brookton nende tapmiste kohta pajatab.“

„Brookton?“

„Jah. Tema on ju jelle terve jalga praegune juht. Ujun, ta annaks jelle oest ei tea mis, kui teaks, kes jee on, kes nii kuratlikult ta kõige paremaid mehi maha materdab.“

„See näeb wälja, nagu oleks ta mõni kättemaksuakt.“ tähendas Jeld ja ajas mantli jelga.

„See peab olema mees, kel nende pois-tega on arweid diendada ja kes oma asju ise ajab. Selle külmawerelise tapmise tagant leiame küll iseäraliku näo — määratuma walitsejate ja piirituma wiha . . . Ei maksa politseid asjasse jegada. Tema ei leia ometi midagi. Ja asi on üliharuldane. Harwa juhtub, et aetakse taga kurjategijad, kelle eriuksesanne on kurjategijaid häwitada . . . Nii, nüüd maksa rutu arme finni. Kõõmuстан, et mõin ju abikaajat teretada, oma ristilast juudelda ja Scotti restoraanis einet wõtta. Wiimane kord oli juba ammu aega tagasi.“

7.

„The Sportsman“.

All Londoni jūdames sejab üks wäike koh-wif: „The Sportsman“. Ei jee ole kellegi meeldiw ajukoht, aga kohwi ja wiin maitsewad seal head, ja jellepärast on seal ka wõõraid. Pealegi on kohwiku peremees väga mõnus, paks mees, kes oma küllalistega väga ettewaatlikult ja hästi oskab ümber käia.

Ja jee on mõnikord väga tarwilik.

Seft „The Sportsman“ ei ole mitte mõni kogumiskoht spordimeestele; ka mitte keslinna-meestele. Waid jee kohwit on tõepoolest Londoni haritud kurjategijate kogumiskoht. Sinna tulewad kofku haritud inimesed, kes jūdametun-nistufeta on ja jeltskonna ja elurõõmu wastu jūdames wiha kannawad.

Seal räägitakse kõiki keeli. Seft London oli, on ja saab olema suureks wabariigiks inimesetele, kes ise oma teed tallamad ja endid kõi-

ge pealt ei taha painutada seaduslikkude põhimõtete alla.

Seadustega on raske asi.

Kes on põhjalikult maadates kurjategija? Kes terwele juriidilisele inimsoole vastu hakab — wõi kes inimliku seaduse vastu patustab — wõi ise oma tunnete, tungi ja ideede vastu?

Dh — Rooma õiguse ja Christiani Quinti päewad on nüüd loetud. Ei maksja enam Napoleoni seadus. Ühel päewal läheme tagasi Sibylle raamatute juure ja painutame endid ise oma sifemuse suurte inimlikkude oraaflil sõnade ette.

Enamjagu inimesi on petjad. Kui nad ei peeta teisi, siis petawad nad ise endid. Nad petawad oma usus, oma armastuses. Ja kes riisub inimliku hinge paljaks, see oleks suuremat karistust wäärt, kui see, kes riisub panga paljaks.

Kõik need ilusad, kahtlased aforismid ei olnud aga Charles Brooktoni isikliku waate wäljendused. Tema oli „The Sportsmani“ alalistest wõõraste ülem ja ta oli weel enam kui see.

Kõige pealt oli temas kaduma läinud juurkunstnik. Ta oli kord Pariisis Calonne'si orkestreis tšhellot mänginud. Aga jeda oli nüüd ju nii kaua tagasi, et ta jeda waewalt weel mäletas. Noore tšhellomängija elukäik oli hirmsa otja leidnud. Ta oli ühel päewal ühe greeklasega tülil sattunud ja mõitluse ägeduses oma pahema käe esimese sõrme kaotanud.

Brookton oli eht mõttetark, kannatas kõik rähulikul, müüis tšello, andus joomisele ja satust seadustega wastollu. Noores muuseandis elas kardetaw kurat. Wiimaks sai taft juht rahwuswahelisele liigale, mille kord Delma ja Jaap van Huysman olid asutanud. Ta oli wäga hea organisaator, ja peaaegu paistis, nagu lähets tšhellomängijal korda organisatsioonil jälle kofku liita, mille doktor Jonas Bjeld juba mitu korda oli purustanud.

Ta oli kare mees, hoolimatu, halastamatu, metsiku loomuga. Kuid tal oli ka häid külgi.

Charles Brookton armastas whyskit ja ilusaid naisi. Seda teewad ju suurem jagu muusikamehi... Mis whyskise puutub, siis jaita sellest enam kui talle hea oli. Sest Charles'i salajased pangakontorid olid peaaegu piiritumad. Pahem oli lugu ilujate naistega. Mitte, nagu oleks Brooktoni wälimuses midagi peletamat leidunud — wastuotja, ta nägi lena wälja ja tal oli mõndafugust nõiduwust. Aga ilusafoo vastu oli ta kui lammas. Meljakümmne-aastane mees, kelle südametunnistuse peal mitu tonni kuritegusid lasus, — mõrtjufatõid, murewargusi, mererõõwimisi, wõltsimisi ja kihwtise-

gamisi — lastis ennast igal ilusjal ja kawalal naisel ninapidi wedada.

Kii oli ta, see endine kunstnik, metsik kui tiiger ja talts kui trubaduur — Inglismaale oma salajases wõimus hirmu mürgiks.

Nüüd istus ta „The Sportmani“ tagatoas ja luges telegrammi, kuna pais peremees mulretikult ta kohale kummardas. Telegramm tuli Pariisist ja kandis allkirja: Barmentier. Sifus oli tal: „Burns leidis Greyburni juurest Jabella päewapildi. Muidu kõik korras. Kas pean järeluurimisi toimetama?“

Charles Brookton kirus tajatesi. See polnudki õige kirumine, waid ennem jügaw urin, nagu jeda tširkuse tiiger teeb, kui teda raudwarwaga piitsutatakse.

„Mis on?“ küsis kõrtsimees põnewalt.

Brookton silmitfes oma taga seiswat paksu ijandat pahajelt.

„Ei midagi iseäralikku“, ütles ta põikawalt.

„Aga meie mehed surewad ju kui kärbsed. Ja mille kätte, tondi pihta, surewad nad? Üksteise järele lähewad nad reisile, et ennast mõne kordaläinud teo järele piisut lõbustada, ja selle asemel surewad nad, ilma et suudki awaksid. Sellest ei ole weel küll, et politsei neid jälgib. Meie peame weel uue waenlase. Ühel päewal tuleb kord ka meie kätte...“

„See asi ei meelbi mulle“, ütles kõrtsimees ja waatas kartlikult ringi, nagu aimaks ta mõnda saladuslikku kuulajat mõnes nurgas. „On jul mõni kahtlus, Charles, wõi mis ja arwad jelle olemat?“

„Mina ei tea midagi“, wastas Brookton tujajelt. „Kuid raske käsi lasub meie peal. Tarmis eluga rutata, enne kui see hilja on. Anna mulle napju. See teritab mõttejõudu ja kõrgendab halastamatut loogikat.“

Kõrtsimees lahtus.

Charles jäi istuma ja mõtles.

„Meid piiratakse kahest küljest“, ümises ta. „Ja sõjariistaga, mida ma ei tunne. Minu kõigeparemad mehed langewad.“

Eiis lehwis nagu naeratus üle ta kalgi näo.

„Msi lõpeb sellega, et politseilt peame abi paluma“, sojistas ta. „See oleks esimene niisugune kord. Tarmis Jabellaga jelle üle kõnelda.“

Ta tühjendas klaasi, tõusis üles ja lahtus arwet õiendamata.

8.

Walguje preestrinna.

Kaugel Kensingtonis, wäljaspool uut linna jagu, seisab wana, wäike suwimaja wiletja aiaga.

Jseäraltise wäljanagemise aga annab temale suur klaasatus ja lafeb aimata, et temas

ajub mõni kunstmaaler või päewapiltnik. Kes selle peale teravamini waatab, leiab uffe kõrmalt ka wäikse silbi, millel ilusate tähtedega seisab:

Isabella Duncan,
päewapiltnik.

Ühel hilijel kewadeõhtupoolikul astus üks daam, kel paks loor näo ees, maija. Nähtawasti kuulus ta päewapildikotta, sest mõni minut hiljem hakkas klaaskatuse alt hele tulekuma paistma.

Kel oleks wõimalik läbi näha paksudest eesriidest, see tunneks mõnujat üllatust. Ilusaid naispäewapiltnikke wõib palju olla, aga see noor daam, kes praegu lahedas, ruumikas ateljees, oli, oma üliriideid maha pannes, eriti ilus.

Ta oli juur, laiadlaine, kõrge rinnaga, kuid ta pea oli ta kena kuju tarwis wõib olla pisut wäike. Aga selle eest oli ta ka ilus, peen ja korralik, ning seisis imeilusjal, täidlajel kaelal.

Aga ta heha ühtlaste joontega ja kõige meeldivaga, mis ta näol oli, seisis wastolus ta silmad. Sest need olid külmad ja kalgid ning waatajaid nagu äraolles kaugele. Ja ometi ei olnud nemadki ilutud. Aga nende terasinihel wärwil oli iseäralik jaxe hiilguus. Need kaitsejõid teda meeste liginemise wastu, olid nagu jäämüüriks sliirdi ja armatsemiste wastu.

Niiisugune nägi ta wälja, see Kensingtoni päewapiltnik. Mingisugust elukutjelist päewapiltniku naeratusi polnud ta näol näha. Ta uhke pea wõis küll waewalt inimeste ja asjade ees paenduda, sama wähe kui ta meel.

Nimeks oli tal Isabella Duncan. See nimi ei ütle palju. Aga keegi, kes seda kahetümne witeaastast daami tundis, ei kahelnud selle juures, et ta teadmisel ja ta jeltsfondlik haridus niiisugused olid, millele paha jelts midagi wiga ei jalkanud teha.

Tema oli õige iseäralik inimene, kes tööpoolest palju enam oskas kui päewapiltnik teha. Aga seda teadsid ainult mõned üksikud.

Üks neist üksikutest oli madam Curie Sorbonne ülikoolis Pariisis, suur süüfateadlane.

Kui Isabella Duncan kahetümne aastastelt, noorelt ja tundmatult, kuulsa õpetlase juure tuli ja ta õppetooli jalale istus, ei aimanud keegi, kes ta oli. Tal ei olnud ei sõpru, ei omakseid. Paistis, nagu piiraks teda üksilbus. Ta ilubus ja noorus oli kõnnuks madam Curie loengutel. Aga Isabella Duncan tegi üliõpilastele warsti selgeks, et nad wõiwad oma pilgud enestele hoida. Mitte jahedate ja jämedate sõnabega, waid oma olewuse wilu liginematuslega.

Paistis nii, nagu oleks ta tõesti teadusele andunud. See sültas ta mustade filmade tule ja kandis ta juurde walgu silma, milles kõik elusaladused peituvad. Temast sai mitte ainult madam Curie kõige parem õpilane, waid ta hakkas pärast mõne-aastast agarat õppimist ise oma teid kaima ilma, milles walguise sügawamad müsteeriumid inimesele wastu hoowawad.

Ja walguis sai talle eluks ning — saatusjeks.

Ta omandas doktori tiitli, kirjutas raamatu katholic kirrte üle, ja juur tulewik näis ta ees awanemat. Aga ühel päewal pakkis ta kohwri, lahkus ärdalt madam Curiest, kes teda ilal enam ei pidanud nägema, ja reisis Londoni. Ta nimi kadus rahwamurdu. Temast sai tundmata päewapiltnik Kensingtonis ja sügaw, jaladuslik pimedus langes ta elu peale. Ja ometi ei peitnud ta enast täitsa warju.

Teatud waheaegade järele ilmus ta Soho, kus ta suurtest koosolekuteist osa wõttis ja kõige leppimatumad sõnad sündikalistidele löi. Paljud pidasid teda Weera Cassulitshi laadiliseks leetiwaks prohwetiks individualismi alal, mida jeltsfond kuritegewujeks nimetab.

Õialgul ei usaldatud teda. Rahwuswahelise liiga mehed olid inimesed, kes endid nii kergesti ei lastnud ninapidi wedada — isegi ilujatest naistest mitte.

Aga Isabella järjekindlus, rahulik alandlikkus ja jalajane tuli wõitis ajajooksul karedate meeste kahtluse. Ta käis nende koosolekutel, kuid talle ei antud weel teada nende kawatsusi.

Nii olid asjad sel õhtupoolikul, kui Isabella Duncan Kensingtonis oma päewapildikotta astus. Ilma ruttamata hakkas ta enast riidest lahti wõtma. Tükike aega seisis ta õhukejes järgis. Seinal olew peegel ilmutas ta ilusalt heha ja peenejulisil jalgu, aga ta ei pannud seda tähele. Näis, nagu oleks ta kõik inimliku edewuse kõrmale wisanud.

Ja ometi piiras teda walguis ja hiilguus, mis iga mehe südame kiiremas taktis oleks tujukama pannud.

Ta oli walguise preestrinna, kuna ta seal seisis, pikk, sirge ja liikumatu. Ta näol polnud märgata ei muret ega rõõmu, seal walitjes ilsew rahu. Ta näis olewat naine, kes elust palju ei oodanud, naine ilma suurte pettumusteta, aga ka ilma lootujeta, ilma igasuguseta.

Kõrraga helises kell uksel.

Isabella ehmatas pisut ja kärjitu fortis ilmus ta puhtale, walgele otsaesisele.

Siis wõttis ta ümber walge mantli, pani mantli nõõbid hoolega kinni ja astus uffe juure. Silmapilgu näis ta mõtlewat, siis tegi ta otuse ja keeras uffe luku lahti. (Järgneb).

Mus elu.

Juglise kirjaniku Hugh Conway jutustus.

Kell oli üksteistkümmend; hele päiksepaiste valgustas Russel Terrace, langes läbi poolkinnise eesriide tuppa nr. 8 ja ilmutas oma valgusjoontes lõpmatu palju tolmuteri.

Terme tuba nägi korratu wälja. Kõik oli segamini ja andis tunnistust peost, mis siin peetud; lahtine mängulaud kestel, jegamini loobitud kaardid, siin — pudelid, sigariotsad ja tuhahunikud klaaside wahel — jee kõik oli alles koristamata, ehk küll mängijad ju mõne tunni eest olid lahkunud. Kuid koristamatus tuli wist jellest, et keegi ikka weel toas wiibis.

Ühel tiivanil magas raskesti keegi umbes 24-aastane noormees, kes ilujatest riieatest ja kenast wälimumest hoolimata sama korratu wälja nägi, kui tuba. Juuksed olid tal jassis, krawatt wiltu ja manihettidel weiniplakid. Aga ei ümbruse korratus ega tume õhk juutnud ta rahu ekkitada; ta magas nagu inimene, kes aratamata ei mõtlegi ärgata.

Neiud awanes tajatesi uks; keegi noor neiu tuli tuppa. Niipea kui ta ruttu oli toas ringi waadanud, kummardas ta magaja kohale ja silmitses teda pool pahajelt, pool murelikult.

Neiu oli suur ja ilus, toreda peaga ilusatel õlgadel; ta näojooned olid korralikud, kõik ta olemine ja liikumine kenad. Tal olid ilusad käed, õrn, walge nägu, tumedad juuksed ja hallid silmad, millest wälja paistis otjustatus ja uhkus, aga ka õrnus ja headus. See ilmus neiud, kui ta näolt magajat silmitsedes aegamööda tult kadus ja selle ajemete ilme ilmus, mis armastajele jarnane.

„Waene poisj,“ jostitas ta, „läheb täiesti hukka. Wõi mõitjin ta päästa, kui teeksin, mis mu süda mind tegema ajab? Kas parandaks ta enda minu pärast?“

Mõne minuti seisis ta mõteldes, siis pani ta, ilma et ise olets teadnudki, mis tegi, oma käe nooremehe otjaesijele. See puudutus äratas nooremehe. Ürfaja hõõrus filmi, pilgutas neid, pani käe kulmude peale ja katjus riugi waadata. Mõitjelt märkas ta, et neiu talle juuril, niisteil filmil otja waatas; ruttu ajas ta enda istukile ja punastas.

„Teie siin, Eleonor?“ ütles ta. „Kus on Teie wend?“

„Läks wälja. ütles, et Teile pean ärgates teed wõi soodawett pakkuma — kumba jooiwite?“

Kõik õrnus oli neiu olemusest kadunud ja

noormees lastis ta häälst kostmat meelepaha kuuldes pea norgu.

„Panen enda enne korralikult riidesse“, ütles ta kohmetult ja ruttas toast wälja.

See wanuses ei ilmuta ennast üleannetu eluwis wälimumes weel nii ruttu. Ka Percy Damian oli jälle wärsk ja priiske, kui uresti ilmus, sest ta oli ennast wahetajal külmast wees pesenud ja nii oma nägu karastanud, aga ka riideid wahetanud.

Neiu watas teda ühes teises toas ja walas taile teed.

„Mul on iseenesest häbi,“ ütles Damian.

„Ei, Teil on häbi ainult jellest, et mina Teid nii nägin — jee on kõik!“

„No jah, mul on häbi, et Teie mind nii nägite, ja ometi, mis jellest siis on? — Teie ei küsi minust ju ometi midagi,“ ütles noormees, ja kuna ta neiu mõttes pilku ei märganud, jatkas ta kibedasti naeratades: „Kui wahke mul Teile pakkuda on, tean . . . tean ka, et mu senine elu hull ja kadunud on. Omalised ei wõtaks mind enam jutulegi; kas ma elan wõi juren — neil on jee üks kõik. Täna õbbel mängisin oma wiimse raha ära ja pean niid jellega leppima, et Teie wend mu halastuse pärast siin peab. — Aga sellegipärast ei wõi mu elu weel kahetuimuenelja aastajest lõpetatud olla, ja ei oleks jeda ka, kui Teie mind armastaksite.“

„Teie olete mängija, joodik, Teil ei ole pennigi warandust ja nõuate, et mina Teie abifaajaks jaaksin?“ wastas Eleonor rahulikult.

„Jah, jeda ma teen — ja tahan ikka teha — jest Teie pärast algaksin ma uue elu — Teie pärast hakkaksin orjana tööle. Aga mis kaju on mu palwest, Teie wastus on ja jääb jamaks.“

Ta astus akna juure. Ehk ta küll ise oma arwamise järele hulgujest palju parem ei olnud, nägi ta wäga ilus wälja — aga ka jüganasti häbitatud ja nukker, ja kuna ta niid neiuile jella pööris, ütlesid neiu filmad temale järele waadates selgesti ja awalikult, mis ta jüda rääkis. Natuke aja pärast tõusis neiu illes, astus nooremehe juure, pani käe ta käwarrele ja küsis:

„Mis Te minu pärast teeksite?“

Noormees pööris kähku ümber ja waatas neiuile täis rõõmsat imestust otja, kuna jee jatkas:

„Kas lubaksite minul tõesti Teid päästa, ja, Inglismaa kuulatuste käest põgenedes, Ameerikas või Austraalias uut elu alustada?“

„Sinuga?“ küsis noormees uskmatult.

Neiu põsesid põlesid, kuid otjüstatawalt vastas ta:

„Minuga — kui minu mu praegusest ümbrusest tahaksite wälja wiia.“

„Sa armastad mind?“ hüüdis Damian ja tõmbas neiu oma rinnale.

„Jah, ma armastan sind . . . olen sind ikka armastanud.“

Siis oli langenud, silduw sõna belbud. Neiu oli oma tulewiku õnne selle mehe kättesse pannud, kuigi ta otsuse hädaohutusest dieti aru sai. Eleonor Ford oli naine, aga mitte jõe naine, oli noor neiu, aga mitte nõrga sildamega olemus. Ta armastas Damiani oma jõurikka olemuse täie leegiga, ja ometi ei olnud ta oma otsust teinud ikki selle kire mõjul, waid ta ütles enesele, et temaga abiellu astudes nooremehel saab päästa. Kuna kõik teised Damiani juba kadunuks arwasiwad, oli neiu teadmus, et see weel päris hufas ei olnud. Kõigist ta wigabest wirwendas weel läbi ta auja iseloomu ehtalgsus, mis teda jälle wõis kõrvalikule teele saata. Ilma see teadmuseta ei oleks neiu teda armastanud. Nii aga leidis ta julguse temale anduda, et armastatud mehele uusi ülesandeid ja uut ümbruskonda otjida ja tema armastust ufaldada.

Neiu jallis ta suudlust, wastaški neid, istus waites rõõmus ta kõrwal ja kuulas nooremehel lubadusi ennast parandada ja kahetjewaib endasüüdistusi.

„Ma lähen wenna juure,“ ütles noormees. „Tema on küll wäga uhke ja arwab mind ju ammu kadunuks, aga ma alandan ennast ta ette, siis annab ta mulle wististi paarjada naela. Wõib olla, et ta need koguni heameelega annab, sest et ta minust niiwiihi lahti saab. Juba homme lähen ta juure.“

Uga Eleonor leidis, et see õige tee ei ole.

„Ei, jeda ei tee ja mitte,“ ütles ta. „Minul on enesel tühad naela warandust, sellest jatkub elotja.“

Selle juure jäi ta kindlasti ja wõttis nooreltmehelt pealegi tōotuse, alles siis wenna juure minna, kui nad ju laulatatud. Nähtawasti soowis ta Damiani ainult ikki päästa.

Mis pulmadesse puntub, siis wõisid need tulla niipea kui Damian tahtis; sest Eleonoril oli kindel nõu asju ruttu ajada. Kui abiellu nooremehel päästmise tōi, siis oli see seda parem, mida warem see tuli.

Enam kui tunni aega istusid nad plaane sepitjedes koos, siis kutsusid kodused kohused

neiu minema ja Damianiil oli ikki aega oma uue, juure õnne üle lähemalt järele mõelda.

Dieti oli tal armastatud neiuft ainult wähe teateid, sest alles weel paari kuu eest olid nad ütsteisele täitja wõõrad olnud. Seeford oli ta tema wenda ikki wõi kaks korda mängulauas näinud ja temaga sõbralikku wahkorda astunud — wahkord, mis Damianile õige kalliks pidi minema. Robert Ford kuulus nende inimeste liiki, kelle siisjetulekud teistele teadmatuks jääwad. Damianil oli tuline õigus, kui ta oma uut tuttawat õnnelikult pidas; sellelegipärast wõttis ta tema kusse lõunasõõgile wastu, mille järele wäike mäng algas. Ford, kel kindel elukoht puudus, oli omale St. Johns Wood'is mööblitega toa üürinud ja esimesele külaskäigule järgnesid teised. Noormees oli Eleonori näinud ja see kütkestas teda ta wenna maja külge samuti kui kaardid, mis talle wäga kalliks läksid.

Ehk küll Damian loomu poolest umbuskline oli, ei tulnud talle ometi mõttesegi, et Fordil soow wõiks olla teda Eleonori külge kōita. Pealegi, ei oleks tal sellest ühendusest ju ka mingisugust tulu tulla. Damianiga käidi küll wäga wiisakalt ümber, kuid ta oli oma waranduse ju ammu läbi lõõnud. Mõni aeg olid ta sõbrad ta wõlad kinni maksnud, aga kui seegi liiale läks, olid nemadki temast lahkunud, nii et ta nüüd ju täitja ikki oli. Mõni aeg tagasi oli ta oma korteri käest annud, kōik, mis wõimalik, rahaks teinud ja mannermaale reisinud. Uga niipea kui tal jälle raha oli, tõmbas London ta uuesti oma hõlma. Ta tuli tagasi ja sai Fordiga tuttawaks ja oli uue sõbra soowil Rusjel Terracel korteri wõtnud. Riided ja mõned ehteasjad olid kōik, mida noormees weel wõis omaks nimetada pärast wiimast hōõd, mis ta taskud täitja tihjaks oli teinud. Peale selle oli ta oma peremehel weel juure jumma wõlgu jäänud.

Eleonor Fordiga tuttawaks saades, oli ta jeda juba mitu korda omale naiseks palunud, kuid alati oli neiu ta kōjajad kindlasti tagasi lükanud. Alles eile oli ta selle peale jälle tagasi tulnud ja, nagu ennegi, juure lisanud, et ainult tema armastus teda weel suudab päästa, ja see oli ka tema weendumus. Oma ehtalgsuse kahtluse, et Ford oma õe iludust ja armastuswäärilikust ainult hanebe püüdmisses tartwitab, oli ta lõpulikult kõrwaldanud. Oli ju Eleonor teda oma wenna eest hoiatanud ja sildamest palunud, temaga mitte enam läbi käia, waid ennast parandada. Kuid tema wastus oli ikka jälle sama olnud: „Armasta mind, siis saan hoopis teisets inimeseks, muidu mitte!“ Ja nüüd, mil ta kōik kaotanud ja ainult weel õnn teda päästa wõis, nüüd tuli neiu ja

ütles, et teda armastab, alati olla armastatud!

Ta tahtis ennast neiuiga wiibimata laulutada lasta, aga küsis eneselt ometi teatud kohmetusega, mis lord Kelston, wäga tõsine, aus ja wäga uhke noor mõisnik, ütles, kui kuuleks, et ta wend enesele naiseks mõtnud miss Fordi, kes mitte aadelisooft ei olnud. Sellegipärast lootis ta, et lord Kelston temale uue elu tarwis mõnijaada naela annab, nii et Eleonori kaaswara wõis puutumatuks jääda.

Oma eluplaanide sepitsusest äratas nooremehe Ford, pikk, kuiwetu, umbes kolmekümneaastane mees, lahwtatu näoga ja wäikeste silmadega, selle näost, kõigest kawalusest hoolimata, rohkesti meeldiwat wälja paistis. Ford tuli ruttu tupp ja ulatas wõõrale käe.

„Tere, sõber!“ ütles ta. „Kas on kõik jälle korras? ... Oli minu arust kõige parem Teid üksi jätta, kui lahingus langesite.“

„Tänan!“ wastas Damian lühidalt.

„Tänane õõ oli Teile paha ... see pagana Talbot wõidab alati.“

„Kui palju ma Teile wõlgnen?“ küsis Damian.

„Seitsekümmend wiis naela ... Kas annate mulle tšeki?“

Damian wastas, et ta seda heameelega teeks, kui aga pangapidaja selle peale midagi annaks.

„Mis muidugi ei sünni“, naeris Ford heas tujuis. „Noh, tegin ainult nalja, sest ma tean, et praegu piigis olete. Minul selle wastu on praegu raha ja ma wõin Teile jada naela ette anda. Selle kohta wõite mulle wõlatirja anda.“

Nende sõnadega wõttis ta raha ja lükkas küllalitse ette.

Damian wiititas. Fordi heldus ällatas teda. Siis aga wõttis ta raha wastu. Ta pidi omale kusagilt jula raha muretsema ja arwas, et selle wõla wõib tagasi maksta rahast, mis ta wend talle arwatawasti andis.

„Kus on Eleonor?“ küsis Ford. „Ma pean temaga rääkima.“

„Uhun, et ta üles läks.“

„Ma lähen ta juure ... On see tänane ajaleht?“ Kui teile teda tarwis ei ole, wõtan kaasa.“

„Eoen ajalehest juba weerand aastat sporditeateid,“ wastas Damian, ja sõber lahkus ilhes „Standardiga.“

Juba mõne minuti pärast tuli Ford tagasi. Ta nägu naeratas.

„Tore sõnum!“ hüüdis ta. „Mingi muu asi ei oleks mind nii wäga rõõmustanud ... soowin teile mõlematele õnne!“

Dugupeetud nimest hoolimata oli Percy

Damianil tunne, nagu ei oleks ta mingisugune ijaaralik partii, ja sellepärast wabanes ta nagu koorma alt, kui Eleonori wend ta kosjad nii lahkesti wastu wõttis.

„Tänan!“ ütles ta. „Tulewikus töotan paremini elada!“

„Selle peale olen ma kindel ja tõendan seda seega, et Teile oma õe naiseks annan. Nagu ta mulle ütles, kawatsete kohe pulmad teha?“

„Kuna ta minuga, kes waene ja tulewikuta, lepih, misarwis siis weel oodata. Ah Ford, misjuguine loll olen ma olnud!“

„Kui abielus olete, teete kõik jälle heaks. Eleonoril on pisut raha, nagu teate. Nii siis wõite kas wälja rännata wõi Monakos õnne katstuda. Tahaksin peaaegu uskuda, et wiimast teete?“

Praeguses kahetsewas meeleolus tundis Damian oma wigu selgesti ja leidis sellepärast wäga ihearaliku olemat, et Ford oma õe õnne ilma jututa nii nõrkadesse kättesse usaldas, nagu tema omad olid. Umbusklikult küsis ta:

„Miks tahate Eleonorest nii ruttu lahti jaada?“

„Sellepärast, et rahutu waim olen, kes õele kodu ehitariist koormaks arwab; see on mu põhjus“, wastas Ford. „Müüd aga Teile pulmad — millal neid soowite?“

„Selle üle peame Eleonorega nõu,“ wastas Damian itka weel tangelt.

„Hüwä! — Aga et Teile juuri ettemalmistusi waja ei ole, siis arwan ma: mida warem, seda parem. Kui tahate, ju homme — minul ei ole midagi selle wastu.“

Samal filmapilgul tuli Eleonor tagasi ja Ford jättis armastajad üksi. —

Damian teatas neiuale, et wend ju homme pulmi soowib, ja neiu ei rääkinud wastu. Temale oli see uue elu rutulik algamine soodne. Ja nii otjustasid nad endid neljapäewal laulutada lasta, paar waikest päewa kusaqil subeluskohas wiibida ja siis Londoni tagasi tulla, et ettemalmistusi teha wäljarändamiseks.

Noormees oli küllalt nii tark, et ise oma nõrkust ei usaldanud. Robert Fordi heal tahetel oli tal tasku raha käis ja ta teadis, et ta sõrmed sel puhul rohelise laua järele sügelesid, kui wanal rajal käis. Sellepärast oli temalgi pulmadega rutt ja tuni pulmadeni saatis ta aja tõhusasti pruudi seltsis mööda.

Neljapäewal oli laulatus. Minult üksikud inimesed olid selle juures. Kirikust sõitsid nad Baddingtoni wakfali, sest nad olid otjustanud lühikest mestinäbalaid Clifonis mööda faata. Ford ütles neile naeratades elage hästi.

„Sa oled ju ikka Londonis, kui tagasi tuleme?“ küsis Eleonor.

„Ei tea. Lähen nüüd mannermaale.“

„Mga me näeme siud ometi enne laewale minekut? Ara unusta, et see, wõib olla, wiimane jumalaga jätmnie on.“

Ford naeris.

„Do, me näeme üksteist igatahes weel“, ütles ta. „Ma ei uugi, et üle mere sõidate.“

Damian tundis enda selle tähenduse läbi haamatud olewat, sest jelles paistis peitumat kahtlus ta hea kawatuise otjekohesuse wastu.

Õnnelik paar sõitis muidugi esimeses klassis. Eleonor raputas küll pead ja arwas, nad oleksid wõinud teises klassis sõita, aga sellegipärast jäid nad esimesse ja jootraha saanud konduktor pani nende kupee ukse külge sedeli „ära wõetud“. Njawiiteks ostis peigmees mõned pildilehed ja wistas need istmele; aga weil oli üksteisele niipalju ütelda, et Damian alles, kui Bath juba mööda, Londoni pildilehe wõis sõrmitsjema hakata.

Täis uhket õrnust silmitses Eleonor oma abikaasa, kui see hooletult ajakirja lehitjes. Wäljanägemise poolest oli Damian mees, kelle peale iga naine tohtis uhte olla, sest weel ei olnud ulaelu ta näole mingijuguseid jälgi järele jätnud. Pealegi oli ta nüüd rõõmus ja õnnelik. Eleonor silmitses teda waikse õndsusega, töötas eneses talle alati hea ja ustaw abikaasa olla ja lootis, et ka tema ise õnnelikuks sai. Kallis Percy — kui palawasti ta teda armastas ja kui ilus ta wälja nägi!

Ühtiselt muutus Damiani terwe olewus; ta nägu kahwatas, hakkas siis punetama, ja ta kulmuud läksid äkki kupra. Ta laskis ajakirja laugeda ja wahtis oma üllatatud noorele abikaasale läbitungiwalt näkku.

„Sina teadsid jeda kõik need päewad!“ ütles ta terawal, kibedal toonil.

„Percy, mis sul on? Mis ma pidin teadma?“

„Seda!“

Ta wõttis ajakirja ja hoidis seda Eleonore ette, sõrmega ühe koha peale näidates. Peal kirja all „Surmateated“ seisis lühike teade lord Kelstoni ja ta ainisa poja hiljutisest surmast. Nii palju kui noor proua loetud tiiki sijuft kohmetuses aru sai, olid mõlemad päew warem differittisje furnud, kui tema Damianile oli oma armastust awaldanud. Teatus lõppes tähendusjega, Percy Damian olla ta ainus pärija.

Eht küll Eleonor mõistis, et ta abikaasa tulewik juure muutuse saanud, ei juutnud ta ometi ära seletada ta ipeäralikkust. Talle paistis, nagu oleks ta mees hoopis teijeks saanud. Ta filmadest paistis wälja wiha, tuif, umbusaldus, nukrus.

„Sina teadsid seda ja sinu wend teadis seda ka“, ütles Damian. „Nüüd tean ma, miks

Robert Ford mulle raha laenas ja kõik tegi, mis wõimalik, et rutem pulmad oleksid. Ja sellepärast wõtsid sa, kes mind muidu ei jallinud, mu kosjad wastu ja ütlesid, et mind armastad, parajasti kui peatäit wäljamagast ärtasin“.

Eleonor kahwatas, kui oma mehe sõnade ulatusjst aru sai.

Ta sai aru, et ta mehel õigus oli arwamijses, nagu oleks ta wend seda teadnud, sest talle tuli meele, kui rõõmsaks ta wend kihlust kuuldes oli saanud ja kuidas ta pulmadega oli rututanud. Selge oli, et Robert Ford arwamijses olles, no... wõtsid Damiani tunded muutuda, nii pea kui ta oma olukorra muudatuse teada sai, tema eest lord Kelstoni surma oli warjanud, ja jelles pettuses süüdistas teda nüüd ta mees, kelle heaks ta kõik ohwerdanud, et teda päästa! Percy arwas wõimalikuks, et temagi wenna pettusest oli osa wõtnud!

Mis ime, et ta, tött aimates, oma näo filmapilguks kättega kinni kattis! Mis ime, et ta Percy armastuses kahtlema hakkas, kui ta tema hirmsast süüdistusest pidi wälja kuulma, et Percy praegu mitte tema mees ei oleks, kui ta oleks teadnud, mis wah ajal oli süündinud. See kahtlus läks tal jüdamesse, aga ta tõstis filmad üles ja waatas abikaasale nii kindlasti ja uhkesti filma, et see filmad pidi kõrwale pöörama.

„Ütle mulle“, algas Eleonor tajakesi, „kas oleks asi siis teijiti olnud, kui sa oleksid jelle teate õigel ajal saanud?“

Damian ei wastanud. Wõib olla, et ta endale jelle waikimijega ülekohut tegi, aga kindlasti teadis ta, et ta mitte nii ruttu ei oleks abiellu astunud, kui oleks teadnud, et ta nüüd lord Kelston oli, kel aastas kaisteistkümmend tuhat naela sissetulekut.

„Ütle mulle“, algas noor proua uuesti, „kas ja siis weel oleksid Robert Fordi õde kostunud?“

„Ma olen wihaane, et mind peteti“, wastas Percy tujajel näöl.

„Nii siis usud sa“, jatkas Eleonor tungiwalt, „et mina julle sellepärast oma armastuse üles tunnistajin, et sa, nagu teadsin, rikas lord olid? Sa usud, et ma julle wennaga ühel nõul olles jelle teate ütlemata jätjin? Usud, et mul kartus oli — mis nüüd paraku tõenäolijena paistab, — et ja mind ei oleks wõtnud, kui sa olukord muutus? Sina, minu mees, wõid seda uskuda?“

Percy ei ütelnud ifka weel midagi. Kong wuras edasi ja edasi. Eleonor istus afna kohal, waatas talle filma ja ootas wastust.

Nooremehje pea oli segi. Wend ja wenna-poeg olid furnud — tema ije oli lord Kelston!

Mis pidi ta tegema? Kõige parem oli, lähemaft jaamaft wenna asjaajajale telegrafeerida. Siis pidi ta Londoni tagasi sõitma ja niipea kui wõimalikf Kelftoni mõija minema.

Pealegi oli Damian ka pörutatud leina sõnumift. Kuigi ta wemmaga ei olnud läbi jäänud, ta oli teda ometi armastanud. Waene wend! Et ta nii noorelt pidi jurema ja kõik oma waranduse temale pärandama, kes eht päewawaras oli!

Kõige walujam kõigest oli talle aga mõte, et see naine, kes temalt wastust ootas, teda ei armastanud. Wõimatu oli tema ilmsüütust uskuda. Kõik tähendas ju selle peale, et ta kõik oli teadnud; üks ja teine asjaolu tuli talle meele ja mõistis Eleonori süüdlasjeks. See naine oli alles siis otjastanud talle naijeks tulla, kui ta ju teadis, kes ta oli, ja oli teda kindlasti feelanud wenna juure minna... Wabest jaksas ta temale ajajooftul andeks anda, nüüd oli jee wõimatu, ja wastujeks pilgule, mis weel ifka tema peal wiibis, pomises ta: „Olen wihane, et mind peteti!“

Eleonor wäriſes.

„Nii siis usud ja jeda“, ütles ta. „Ujud, et sinu naine sind pettis ja kawalujega on üle löönud? Dlgu siis nii!“

Wende sõnadega pööris ta kõrwale ja waltis waguni aknaft nagu unenäos wälja.

Percy waatas talle otja, aga Eleonor ei märganud jeda. Nong wuras edaſi ja edaſi, ja ifka jälle uueſti filmiſes Percy oma noort abikaaja. Kuidas mõis üks niijugufe näoga inimene nii ſalakawal olla? Ta jüda läks pehmeks; lepitufe sõnad tungiſid ta huultele, aga kuna jamal filmapiigul piſt wile kuulutas, et nad olid Bristolis jõudnud, siis lütkas ta kawatſetud läbirääkimise ja leppimise edaſi.

Nong sõitis walfali ette, kus suur elawus walitſes.

„Siin peame maha minema“, ütles Percy.

Waltides kuulis Eleonor sõna, ja kui Percy talle weel oli ütelnud, et ſiit telegrammi peab ſaatma, jättis uus lord Kelſton oma abikaaja mõneks minutiks üksi.

Kui ta tagaſi tuli, otſis ta oma abikaaja ilmaaegu; walfali ees teda näha ei olnud. Ta läks waguniſje; arwates, et Eleonor wabest ſinna tagaſi läks midagi tooma, mis ta ſinna unuſtanud. Kuid ſeaigi ei olnud kedagi. Aga kuna ta waguniſje waatas, nägi ta waſtaſaknaſt parajaſti Londoni kiirrongi mööda ſoitwat ja ühe akna juures ſea kahmatut, uhket nägu ja halli filmapari, mis ſekundipiſkufelt tema peal wiibisid, talle igaweſti ela häſti üteldes.

See piſk tegi lord Kelſtonile ſelgetſ, mis ta

oli teinud. Tema alatu kahtlus oli maailma iluſama naije tema juureſt eemale peletanud. Eleonor oli lahkunud igaweſti! Alles nüüd, mil ta oma meeletujeſt ärtaſ, oſtas ta oma naije auſat uhkuſt hinnata. Ta oli teda haa wanud, teotanud, ja hirm ajuſ ta põue, et Eleonor ennem kõige kaugemaſje maailma murta põgeneb, kui tagaſi tuleb mehe juure, kes temaga nii ümber käinud. Kui talle weel mingiugufi tõendufi waja oli, mis Eleonori ilmsüütufe ſelgetſ tegi — oma põgenemijega oli ta ſelle annud. Alatus rehkuſduſes oli Robert Ford kõijje ſeiſjorra nii häſti tema kui oma õe ees ſalajas hoidnud. Oleks lord Kelſton praegufel ſilmapiigul oma naije wenna kätte jaanud, jee mees oleks midagi tunda jaanud ſelle eeft, et ta teiji inimeſi oma järele hindas.

Uga kuidas mõis Percy oma wäärjammu heaſt teha? Et ta kaugenemale rongile järele waltis, jee ei toonud Eleonori tagaſi, ja ſama wõimetud olid etteheited, mis ta eneſele tegi. Et Eleonor nüüd Londoni ſõitis, oli ſelge, aga tuhu ſeaſi? Ruſjel Terrace'le? — Wiſtisti mitte! — Tema ſoow oli järeluurimiste eeft kaduda. Wiſets mees! Nüüd alles, mil ta oma armſama wiletjate etteheidetega eemale ſihutunud, oſtas ta teda õieti hinnata.

Kõige pealt pidi ta Eleonorele Londoni järele ſõitma. Uga jõiduplaan ütles talle, et kiirrongi mitu tundi enam Londoni ei läinud. Järjelikult jõudis Eleonor kaugele ette. Ta telegrafeeris Swindoni, lootes, et mõni ametnik telegrammi waguniſt waguniſje kannaks. Wiimaks tuli talle meele, et on olemas erarongid. Jõudis ta ühe niijugufega kaks mõi kolm tundi enne lähemat päriſrongi Londoni, ſiis oli tal abikaaja leidmine kahtlemata kergem. Hegi kui ta tagaajamiſt kartis, oli Eleonor igatahes lähema kiirrongiga arwe teinud ja tarwitäs jeda wahaega uute põgenemisplaanide ettewalmiſtamijeks.

Tal oli erarongi makſmiſjeks küllalt raha, ja ta naeratas, kui rahapaberid wälja ladus ja ſelle juures oma ſeiſjorra muutmije peale mõtles. Täna hommikul oli ta eneſele weel waewalt arwanud õigufe olewat eſimeses klaſſis sõita, nüüd sõitis ta erarongiga Londoni tagaſi. Ta wäriſes käreſimatufes, kuni maſin ja wagun kohale toimetati, ja laſkis ſiis oma asjad ſinna ſiſje wiia. Wiimaks oli kõik walmis ja ükſit lord Kelſton sõitis teele, et oma abikaajale järele jõuda.

Sõites oli tal nii mõndagi mõtelda, aga ta peamõtteks jäi ometi Eleonor. Jõudis ta temale järele, ſiis lootis ta kindlaſti, et teda oma palwetega ſuudab lepitada; kuid ta kartis, et Eleonor enne mõiks Inghlismaalt lahkuda, kui ta tema jälgile jäi. Raha põgenejal oli, jeeſt

ta oli oma raha veel eile Londonis panfa pan-
nub, kust ta selle nüüd jälle mõis wälja wõtta.

Erarong sõitis kiiresti, kuid mitte veel kül-
kalt kiiresti sõitja meelest; ta pahandas iga
mittetarwiliku peatuje üle, ja kui just Swindo-
ni ees pikem peatus tuli, pištis ta pea waguni-
aknast wälja ning küsis wiitwituje pärast. Was-
tati, signaalid olla rongi käskinud seisma jää-
da; nii kaua kui teist käsku ei antawat, pida-
wat rong seisma Lord Kelston wajus tujaselt
istmele.

Kohe jelle järele kuulis ta üht meest rongi-
juhile midagi hüüdwat ja uskus jõnu kuulwat:
„Kiirrong roobastest wälja jooksnud!“

Rahmatades targas ta wagunist wälja ja
küsis, mis sündinud. Lupalikult lähenes raud-
teewahi ja ütles:

„Kaheljen, herra, et edasi ei tohi sõita. Tee
on finni, kiirrong roobastelt wälja jooksnud!“

Lord Kelston warus tagasi.

„Minu abikaasa . . . minu abikaasa on seal!“
hüüdis ta. „Wiige mu ruttu sinna . . . mak-
san, mis nõuate.“

Ta jooksis jälle wagunisje ja pani käe fil-
madele. Ta aimas, mis saatus talle saanud,
nägi Eleonoret oma ees wäikelt, purustatult,
jurnult!

Wahi ja wedurijahi wahel järgnes lühike
kahelõne, siis hakkas rong pikamisi liikuma.
Wähema raudteewahi juures peatati, anti fele-
tust; jälle mindi pisut maad edasi, siis aga jäi
rong lõpulikult seisma ja lord Kelstonile üteli-
di, et õnnetuse koht ainult veel mõnijaada meet-
rit eemal olla.

Percy hüppas maha, ronis raudteetammist
alla ja jooksis jelle äärt mööda edasi. Natusele
aja pärast nägi ta huniku üksteise otja jooksi-
nud wagunid ja isegi masina, mis tee ääres
küljeli maas oli.

„Eleonor! Minu Eleonor!“ wigas ta ja
jooksis edasi, aga mitte enam õnnetusekoha
poole. Pahemat kätt nägi ta üle põllu mine-
wat inimest, kel ühe naisterahwa keha kande-
raamil. Kaugusest hoolimata tundis Percy
lahwatamud näo ära — ta aimdus ei olnud
teda petnud! Üks ohwritest oli Eleonor!

Sellegipärast kerkis joostes ta näole loo-
tuje jära: Eleonori nägu oli katmatu; oleks ta
olnud jurnud, siis oleks ta nägu olnud kaetud.
Peatamata jooksis ta edasi, kuni minejate juu-
re jõudis.

„Bidage!“ hüüdis ta, „see on minu abika-
sa!“

Randjad jäid seisma.

Walustasti karjatades langes Percy põlwi-
li. Eleonor paistis olemat jurnud. Ta ilus
nägu oli marmornivalge, ta filmad finni, ta ke-
haliikmed tarretud ja langed.

Percy surus huuled Eleonore lahmatule
juule; siis kargas ta üles ja waatas metfikult
oma ümber.

„Ütelge mulle, et ta jurnud ei ole“, hüüdis
ta ja jatkas jüdanilõhestawal häälel: „Mees
täna hommikul oli meie laulatus!“

Raredad mehed filmitjesid teda osawõtlikult;
üks naisterahwas, kes rongiga kaajas oli, nut-
tis kui laps ja üks teismistes aastates herra
pani käe lord Kelstoni õlale ning ütles.

„Surnud ta ei ole. Uga enam ei saa praegu
ütelda. Urwatawasti sai ta peajuju pörutada
— palwetage, et veel midagi pahemat ei
järgne!“

„Kuhu te ta wiite?“

„Sia ligidale wäikesse kõrtsi. Tal peab
täielik rahu olema. Edasi, mehed, kandke teda
õige ettemaatlikult.“

Mehed kandsid oma kandami läbi aia maan-
teele; wiimaks jõudsid nad kõrtsi ja õnnetu ase-
tati woodisje. Pooles uimastuses kuulis lord
Kelston, mis õnnetusest jutustati.

Kiirrong oli kaubarongiga kokku pörganud;
wiis inimest olid kohe jurna saanud, paljud
enam wõi vähem wigastatud. Wiimne elaw
olemus, kes rongist leitud, oli Eleonor. Arst,
kes reijaste hulgas wiibinud, tunnistas, et õn-
netut ainult veel siis sai elus hoida, kui ta lä-
hemasje matja kanti. Kannatas ta ülewimise
wälja ja ei olnud ta mingisugust sijemist haa-
ma saanud, siis jäi päätmiseks veel lootust.
Kui arst, pärast Eleonore läbiwaatamist, lord
Kelstonile teatas, tema uskuwat, et noorel
proual sees mingisugust riket ei olla, kui ainult
mõni wäike wigastus, oleks noormees talle
rõõmu pärast kaela langenud.

„Teie peate tema juure jääma, herra dok-
tor, ei tohi tema juurest filmapilgutski lahku-
da!“ hüüdis ta. „Palun, telegrafeerige Lon-
doni, kutsuge sealt halastajad õed ja mõni tub-
li arst, keda omale abiks soowite. Waene, ar-
mas laps! Ta peab jälle termeks saama!“

Arst aga, nimetades oma kuuljat nime, tegi
noorele mehele selgeks, et tal wõimatu olla
sua jääda ja ennast ainult ühele inimesele pü-
hendada. Kuid ta lubas kullaarstile, kes samas
majas teiste õnnetute eest hoolitsees, oma ar-
wamise teada anda.

„Ei, ei!“ hüüdis lord Kelston karsitult.
„Et Teie sua jääksite, sir James, ei wõi ma
muidugi oodata, aga ma palun, saatke mulle
Londonist arst, keda Te usaldate!“

Sir James kohmetas; ta teadis, kui mõtte-
tult inimesed talitawad, kui nende armja elu
hädasõhus on.

Lord Kelston sai ta wiitwitujeft aru.

„Urge kartke“, ütles ta libedasti, „mina
jõuan maksta. Veel nädal aega tagasi ei oleks

See mul võimalik olnud, nüüd aga küll! . . . Olen lord Kelston."

Sir James kummardas ja lubas ta poovi täita, see tähendab, haigeravitsejad ja ühe noore arsti jaata, kelle ojavuist tundis. Lord Kelston tänas teda südamest ja läks siis jälle tuppa, kus Eleonor meelemärfusetä lamas.

Tundide kaupa istus ta oma abikaasa kõrval, silmitsejades teda ja palmetas, et ta elama jääks. Alles nüüd tundis ta, kuidas ta teda armastas, ja mida kauemini ta oma abikaasa ilusat nägu silmitsejades, jeda enam jai ta enese peale pahaseks. Kuidas oli ta filmapiigugi võinud kahelda? Kuidas oli ta juutnud ütelda nii faredaid sõnu, mis Eleonori nii raskesti haavajid? Kui nüüd Eleonor juri — juri, ilma et temale jai andeks anda, ta pidi hulluts mine-ma!

Kuni Londonist oodatud abi ilmus, ravitsejades Eleonori külaarst ja lord Kelston kuulatas iga sõna tema juust. Aga weel õõjel jõudsid naisravitsejad ja noor arst kohale. See viimane uskus, nagu sir Jameski, et päästmine weel võimalik on.

Terwelt kolmkümmendkuus tundi oli Eleonor minestuses, siis ilmus palawik ja ta hakkas ägedasti sõnima. Walusasti tabajid lord Kelstoni, kes õõd ja päewad ta woodi ees walwas, Eleonori ainult temale arusaadawad sõnimised.

Minult kõige tarwilikumate asjade toimetamiseks lahkus lord Kelston Eleonorist wähejeks ajaks. Ta kutsus oma asjaajaja kohale ja wabandas ennast kirjalikult, et wenna matusele ei jaa minna, põhjusteks üteldes, et ta abikaasa raskesti haige on.

Päewad ja õõd kadusid kartuse ja lootuse wahel, kuni Percy ühel hommikul, kui ta parajasti tahtis haigetuppa astuda, arsti keelul ükse taga peatati. Palawik oli lahkunud ja haige sügawasti magama jäänud, ja iga minut kosutawast unest tähendas jammu parame-misele.

"Ja wabandage, lord Kelston, kui awalik olen," jattas arst. "Kui peaks midagi olema, mis haiget Teid nãhes mõiks erutada, siis oleks parem, kui temast weel mõne päewa eemale jääksite!"

Mõõmupisarad filmis, mõõndas lord Kelston, et tohtri arwamine õige oli, ta tõrjus oma igatsuse tagasi ja lubas alles siis Eleonori juure minna, kui see juba tarwiliku jõu oli tagasi saanud.

Tõis piinarikast ootust jalutas ta kolm lähemat-päewa ringi, akataja eneselt küsides, kas armastatud naine talle andeks annab. Wiimaks anti talle luba abikaasa nãha. Waiksest lãks ta tema woodi ette. Eleonori filmad olid

kiini, aga lord Kelston arwas teadwat, et haige ta juuresolekut teadis, kuid meelega ei tahtnud jeda ilmutada. Sügawas meeleliigutuses langes ta woodi ette põlwili, kuna haigerawitseja haige kohale kummardas.

"Lord Kelston on siin, mylady," ütles ta waiksel toonil.

Eleonor pööris filmad abikaasa poole.

"Mis-pärast ütlesid ja jeda?" jostitas ta. "Keegi ei oleks tarwitsejenuid jeda teada . . . ma oleksin lãinud, ei oleks jind iial enam tãlitanud."

Percy jurus haige kahwatanud kãe oma huultele ja filmi tulid pijarad.

"Miks ei lastunud teie mind jurra," jattas haige nagu unenãõs. "Kui tokkupõrge tuli, õi mu ainus mõte, et nüüd kõik jälle hea on ja ja minust jälle lahsti oled . . . Wahest juren weel nüüdki!"

Percy pijarad langejid haige kãele, mis weel tema kães wiibis.

"Õh ja mu armsam! Mu armsam!"

Enam ei juutnud Percy ütelda. Nad olid õõfi. Haigerawitsejad olid peenetundlikult toast lahkunud.

"Miks ja nutad?" küsis Eleonor nõrga, nõrga hããlega ja imestades, oma kãtt ära tõn-mates. "Nutma peaksin mina! . . . Eest oma kõigeparemate mõtetega olen ma kãhe inimeje elu hukutanud. Mitte jedagi troosti, et ja mind kord oled armastanud, ei jaa ma kãaja wõtta. Jah, mina peaksin nutma — mina, mitte sina! . . . Sind on petetud!"

Percy tõstis pea õõles.

"Eleonor, Jumala pärast, halãsta . . . halãsta minu peale ja anna mulle andeks!"

"Jah, ma annan julle andeks, ajajooksul wãhemalt . . . Ma kahkun ja annan julle andeks!"

"Ei, sina ei lahku mitte! Minult jurm tohib meid lahutada . . . Kuule mind, Eleonor, mu armas naine!"

Ja siis ütles ta abikaasjale tajatesi kõik, mis ta jãdamest patijes. Ta ütles jeda palawasti, nagu ta weel iial polnud rããtinud. Kirjeldas oma tundeid, kui ta Eleonori nõgu wagoniat-nal nãinud ja kartnud, et nüüd igawesti lah-kub; kirjeldas oma hirmu ja ehmatust, kuuldes, et raudteeõõnetus olnud. Rããkis wiimaste päewade lootusest ja õõnest, kui oli kuulnud, et Eleonor jälle terveks jaab, ja piinast, mida ta tundwat jeni, kui ta juust lepitawa armastus-jõna kuuleb, mida ta temalt jãdamest, jãdamest paluwat.

Õõtõja kuulas haige jeda nagu unenãõs, siis tõstis ta oma pilgu õõles mehe ärewale nãõle ja jãttis talle oma kãe, millest see unesti oli kiini kahwanud.

Cleonor oli uhle ja Percy oli teda sügavasti haavanud, kui ta tema puhtamateist tunnetest walesti aru sai ja teda ilmijätkult süüdistas. Aga sellegipärast jäi ta naijets, kes armastatud mehe sõnu usub ja talle andeks annab.

Kui arst, keda jutuwajamise pikkus rahutuks tegi, wiimaks tuppä astus, oli lady Keston abikaasa kaela ümber kättega kinni wõtnud; ta põsk wiibis abikaasa põse najal ja rõõmupisarad järeksid tal jilmis.

Arst nõudis küll, et noormees haigetoast lohe lahkuks, aga juba mõne päewa pärast pidi ta oma rõõmuks tunnistama, et see rõõmus ärewus haigele ainult kaju oli jaatnud, sest nüüd oli ta oma hingerahu tagasi wõitnud ja wõis ruttu jälle termeks saada.

Wiisteistkümmend aastat on jefsaadik mõõda läinud, aga weel tänapäew teab igaüks termes krahwionnas, et lord Keston ja ta abikaasa õnnelikud on. Ja kõik ümbruskond armastab neid ning peab neist lugu.

Kurjategijatejaht.

Bildise aastast 2000.

Saksa kirjanik Felix Leo Göderik.

Kiigi politsei (murdwarguse osakonna) walwel wiibiw ohwitser istus oma wahitoas ja jälgis igawust tundes elektri-kestkella minutinäitajat, mis pikkamisi kehtõttumile läheneb. Ta oli oma mündrikune kaeltaguse awanud ja lehitjes üht detektiivromaanu. Sieti oli ju üle aruue nii teenistusagar olla, jefst wiimjed wiisikümmeid aastat olid politseilikud järehwahweja kaitseabinõud niisugusel peenel kombel täien danud, et murdwarguse toime panna wõis ainult weel mõni loll wõi kurjategija-geenius. Tema tuppä jooftid siia kottu kõik laiaharuse, juurepäraje walweapparaadi eied, mis küll miljardisid maksid, aga jelle eest ta kõik rööw lid ja murdwargad, keda pärast uuustatud ilmajõda palju tekkinud, oli kõrwal danud. Minult ästfikuid kurjategijaid leidus weel, muidu walikeses termes maal otje ideaalne kindlus.

Braegu oli kell tafajeti kehtõttundi kuulutanud, kui äkki walgel marmortahwliil, mille küljes lugematud hõõgpirnid seisid, pistike helepunane lambike põlema hakkas, ja ühtlasi hakkas wäikeses majas kõledalt ja kehtwakt helisema käreakell. Kiired sammud jooftid üle koridoride ja juba lähemal filmapilgul pragises wäljas tänaval sõiduwalmilt teenistusauto, kuna läwel juba autojuht seisis, et ülemalt wastu wõtta käske.

Leitnant Brillow oli laua juurest üles ka ranud. Ta luges numbri, mis punajelt hõõgpirnilt walgel kirjalt wälja paistis: 14752 A — suur kaubanduspank. Ta wiskas ühe musta käepideme ümber, ja juba olid ahwardatud pangal tööl kõigis käitudes ja tubades warjatud lugematud mikrofonid, mis sealt kuulajale iga sõna ja wähemagi kahina kõrwa juhtisid: wõtmad kõrijetid, ärewad sammud ruttasid

waibumult üle pehme waiba. Nüüd kajas kare mehehääl:

„Magagu politsei edasi, Timor. Kas ei olnud see minu poolt tore mõte maja usaldatud wahti wõita? Aga hapuks tegi sinu koeratruudus mu elu, kuni niikaugele sain, et ja käreakella woolust lahutajid“.

Leitnant Brillow milistas lustilikult läbi hammaste ja ifka weel ootaw autojuht, kellele töbsolew häälekõwendaja iga sõna teada andis, nagu oleks taas kõneldud, naeratas.

„Nii siis: üht me juba tumeine“, ütles Brillow, „meie jalaaktides alati ainult kui tingimata truid wahti. Kuid see waene mees ei aimanud, et käreakella traadi lahutamine jelle õõajal samuti ühendab. Nii siis: sõitke, Schirmer, teate ju ijegi. Palju töbõ Teil ei ole. Minult tähti asti!“

Mees lahkus sõjawaelikult termitades, ja auto wurijes teele; üzna kaugel juba kõlas lähemal filmapilgul tema hoiatushüüe, kuna Brillow telefoni juure astus, et asjast pangadirektorile teatust anda. Siis pani ta salamikrofoni jälle töble ja kuulatas sündmusi hinge kinni pidades.

Sapnikapparaadi palawiklik turtjumine kõlas apparaadist, siis wali mühtatus, nagu oleks raste rauatükk maha kukkunud. Jäme naer: „See läks ruttu, Timor. Nüüd ruttu raha pampu jiduda“. Ja siis — kiristatud needus sõna. Apparaati kajab wali kõnehääl: „Käed üles, seaduse nimel!“ Segased kajad, kaks pauku lõmatastid järgimõõda, siis tume kukkumine. — Brillow naeris? „Siir on lõksus — see oli raste soomusutse kukkumine!“

Seal — ta jäi wõdrastades kuulama — käitudest kajasid weel kiired sammud. Kõmatastid paugud. Kas kurjategija pääses? Kiiresti

wajutas Brillow ühele walgele nõbbile; ta pani kõik majakõhed elektri abil lukku. Pääsmist seal ei olnud!

Jälle kuulatas Brillow. Linnawaht — ta teadis, et keisjakaam iga jõna kuulis, mis ta rääkis — kirjendas vastu seinale:

„Kui terastambriše astumine, wiskas murdwaras suitjugranaadi. Patsus suitjus läks tal forda enne uste kinnikukkumist meist mööda pääfeda. Wahid terastambri ukse taga hakkasid teda koha taga ajama, aga waewalt oli kurjategija tagaühest wälja jõudnud, kui soomuzuks meie ees kinni kukkus.“

Leitnant Brillow tõmbas, ukse lahti tehes, walge nõbbi tagasi ja hammustas wihajelt huuli — tema ise oli kurjategija tagaajajate käest päästunud. Siis ühendas ta enda traadita telefoni kaudu linnawahiga, kes seal tänawal seisis, kuhu kurjategija oli põgeneud.

Mees tundis äkki peent elektrilist tikkumist oimu kohal ja wiskas wäike kuulamisapparaadi kõrwa juure:

„Linnawaht nr. 381 böpostil“.

„Kuulge,“ ütles Brillow, „kaubanduspanka on jisse murtud. Kurjategija põgenes taga ukse kaudu. Ta peab Teist mööda minema. Igal juhtumisel kinni wõtta, tarbekorral lasta!“

„Igal juhtumisel kinni wõtta, tarbekorral lasta!“ kordas linnawaht, ja wahtis terawasti pimedusse.

Kedagi jalakäijat polnud näha. Minult üks auto lähenes kiirel sõidul. Mees wõttis rewolvri ja laskis hoiatuspaugu. Auto hakkas wärsusteks kahetordse kiirusega sõitma. Nüüd kargas linnawaht kõrwale ja rebis mingisuguse hoowa ümber, mis elektri abil laia takistus-aita tänawale tõmbas. Murdwaras ei tohtinud ühelgi tingimisel pääfeda!

Kuid — mis see oli? Kats hiiglawedrut ilmusid äkki auto põhjast, see tõusis ja hüppas takistusest uagu ratsahobune — wihuti üle. Weel enne kui linnawaht imestusest toibus, oli auto böpimedusse kadunud, ilma et ta oleks lastagi saanud.

Leitnant Brillow kirus waljusti, kui talle seda teatati. Ta alarmeeris otsekohe traadita telefoni abil kõik wahipostid. Aga teated olid troostitud: auto oli igalt poolt juba läbi läinud. Brillow kihutas kõik politseiautod platsi, kes kõik ümbruse hullu kiirusega läbi sõjfid.

Asjatult!

Jäi ainult weel üle asjast õhupolitsei-jaamadele — suurtele õhus heljumatele õhupallidele, mille otjas alati kaks ühelaega õhulaewa sõiduwalmilt rippusid, — teada anda. Need teatasid vastu, et paks udu kõik wäljawaated

kinni matwat ja nende patrullisõidud äsjatud, oleksid.

Brillow oli kui marus.

Ta teadis, et ameti ja koha kaotas, kui kurjategijad pääfid.

Korraga helistas õhupolitsei-jaam II Z. Tema laintetajatja märkis üles ühe õhujõuduriista lainte õõtumised, mida eeskirja järele neile ei olnud teatatud. Silmapilt pani Brillow ka õura jellekohase apparaadi tööle, ja waata, mitmita tegi ta all seiswale laardile kena wanikupa joone, mis põhja poole wiis.

Telegraf ja traadita telefon tõstasid kiiresti, aga igalt poolt teatati pakjust uduist, mis tagaajamist ei wõimaldawat. Juba lähenes põgeneja Hamburile, kui wiimaks teade tuli, et tal kari politseilendurid kannul olla. —

Juba seisis meri laiast ja laikwast esimese päiksekiire käes põgeneja murdmarga ees, kui lennuk äkki maandus, waras jellest wälja kargas ja tuhanelja mere poole lippas. Autod lähenesid kaugusest hooga. Ohust lasti põgenejat. Ta jooksis meeleheitliku wihaga.

Siis jõudis ta kaldale.

Põõja taga peitus paat.

Käed sirutati talle vastu.

Ta kargas paati ja langes jõuetult maha, kuna paat noolkiiresti mee alla wajus. Aga weel poolminestanult naeris ta uhkesti. Ka murdmargad olid hästi organiseeritud, ja miljardid, mis waras 100.000-likes pangatähtedes selgotis kandis, katjid tergesti kulud kinni...

Digines politseiauto.

Noor leitnant wiskas klaasi filmadele ja wahtis terawasti weepinnale.

Ei midagi.

Nüüd alarmeeris ta traadita telefoni apparaadi abil — apparaat oli autosse ehitatud — weeluse politset, ja juba mõne minuti pärast oli see oma kõla-mööduapparaadi abil kindlaks teinud koha, kus põgenew weelune paat seisis.

Ühike ja teraw sihtimine suure elektromagneedilise külgetõmbeapparaadiga — hirmjad jõupingutused lendasid woogudest läbi, ja üzna pikkamisi, aga wastupanematu jõuga tõmbasid nad wäike paadi, mis asjatuid põgenemiskatjeid tegi, weeluse politseijaama kindlasse sadamasse.

Praegu lõi kell 5, kui telegraf rahutult ootawale Brillowile teatas, et kurjategija kinni wõetud. Keegi ei olnud õimelikum kui Brillow, sest ta südame pealt oli koorem langenud ja ta ei tarwitfenud enam oma tulewiku pärast mures olla.

Soojem soow

Eesti Riigikoguhuone awamise puhul, Tallinnas, 12. sept. 1922. a.

Luuletanud *Willi Andi*.

See maja, mis meid täna wärskel wäel
Sün oma ruumidesse mahutab
Ja tulewiku taewas hoolsal käel
Kord kohutawad pilwed lahutab,
Ta olgu juhiks Eesti radadele
Ja kaitsewalliks aastasadadele!

Ta olgu sambaks kogu Eesti peres,
Kui tumedamad tuuled õõtsuwad;
Ta olgu kindel, nagu kalju meres,
Kust woolud waljult mööda lendawad:
Et noore Wabariigi ajalugu
Wõiks waimustada tulewikusugu!

Saatuse otsija.

Türgi kirjaniku *Muhjime Ranim'i* jutustus.

Glas kord mees, kes omale pähe oli wõtnud saatust otsida. Nii ruttas ta jooštes mööda jeralist, mille ühe akna juures sultan istus, kes jooksjat nähes hüüdis:

„Hei, sina! Kuhu ja nii kiiresti ruttad, nagu olets jul tuli taga?“

Mees jäi filmapilguks seisma ja ütles:

„Lähem saatust otsima!“

Ja pistis ije koha jälle jooksu.

„Hei!“ hüüdis sultan talle järele. „Kui ja saatuse leiad, siis küsi temalt ometi, mis mu rahwas minu käsku ei kuule ja ei täida!“

Päike oli juba looja minemas, kui rändaja oma ees juure wiljapuuaia nägi, mille wärawast temale aednik wastu astus.

„Hei!“ hüüdis tulija. „Kuhu ja nii ruttad?“

„Lähem saatust otsima!“ oli mehe wastus.

Ije lippas ta jälle käsku edasi.

„Sõbratene,“ hüüdis aednik temale järele, „kui ja saatuse leiad, siis küsi ometi, mispärast minu aias puud enam ei taha wilja kanda!“

Ohtu oli juba täiesti käes, kui rändaja mingijuguse kaljukristliku ette jõudis, kust talle haledad hääled wastu kajasid.

Digemale minnes nägi ta juure karu, kes oma pealuud hirmjasti hoigades paremale ja pahemale poole kaljut wastu peffis.

Kui karu tulijat märkas, küsis ta temalt haledasti, kuhu ta minewat.

„Otsin saatust, sõbratene!“ sai ta wastuseks.

„Mina tean, kust ja saatuse wõid leida“, ütles karu raskesti ohates. „Seal jelle mäe taga, mille peale päitse wiimne kulb paistis, elab ta. Küsi temalt, mis mu pea nii wäga walutab!“

Weel kiiremini kui enne jooksis mees teele, lippas terve õõ ja jõudis koidu ajal teisele poole mäe. Keset laia teed jammus pikkamisi üks raud, kellel lumivalge habe kuni mööni ulatas.

„Hei, wanamees!“ hüüdis jooksja lõõtsutades. „Oled sina saatust?“

Raud noogutas rahulikult pead.

„Siis kuule, mis mul sinult on küsida! Sultan on kurb, mis ta rahwas tema sõna ei kuule.“

„Siis ütles talle“, naeratas raud, „rahwas ei kuule sellepärast ta sõna, et ta naine on.“

„Siis sain kokku aednikuga, kes kurtis, et ta puud wilja ei kandwat.“

„Ütle talle, et aia wärawa alla on maetud tiindri täis kulda — sellepärast ei kanna ta puud wilja!“

„Wiimaks sain kokku karuga, kes sinult ta seb rohtu küsida, mis peawalu wastu aitaks!“

„Ütle talle, õgigu ta mõni lollpea ära!“

„Ja, raud, mis on siis minu saatust?“ küsis rändaja.

„Sinu saatus seisab ju oma käes“, naeris raut ja läks edasi.

Tiiki aega wahtis mees temale jahmatavalt järele, siis pööris ta ümber ja jooksis nii ruttu kui jafas sultani palee juure tagasi.

See istus jälle akna juures ja hüüdis tulijale vastu:

„Noh, kas leidsid jaatuje?“

„Leidjin“, kirjendas mees, „ja et ja naine oled, jellepärast nad sinu sõna ei kuule!“

„Brohmeti habeme juures, räägi taja,“ palus sultan ehmatades. „Dule, võta minu troon ja walitse fina, mina tahan ainult ju nõuandja olla.“

„Nii loll ma ei ole“, naeris mees. „Minule on saatus parema oja määranud!“

Ühtlasi lippas edasi, kuni aiawarawa juure jõudis, mille ees aednik ju ootas.

„Hei, sõber“, hüüdis mees. „Sinu jalgade alla on kuld maetud; kaewa-see wälja ja ju puud kannawad jälle wilja!“

„Ah wend“, ütles aednik, „aita mind kaewada, siis saad poole warandust omale!“

„Tühja!“ - tähendas rändaja põlglikult.

„Saatus on mulle parema oja määranud!“

Lõpuks jõudis ta kaljukuristikku, kust ifka meel karu häädaldamine kajas.

„Leidid ja rohu?“ hüüdis karu talle wastu.

„Leidjin, waenekene“, wastas rändaja rõõmsasti. „Pead ühe lollpea ära õgima!“

„Waata, waata! Ja kust peaksin ma küll meel suurema lollpea leidma kui fina oled!“ mõmises karu ja tegi sõmmijeks ettevalmistusi.

Albaania mõttekerad.

Ei iseloom muutu, ei heida kiiri: mis sünnitab kass — peab püüdma hiiri.

Küll mõni siin wiimjena kass lööb: pealt pärast maatab, kes enne sööb.

Woog.

Kroaati kirjanik **Srgjan Lucic.**

Tuli woog, kaelustas kalbapalistust ja juudles libedat liitwa.

Lapsed ehitasid sinna märjest kivest kindluse.

Ja päite tuli ning kuitatas liitwa oma kiirtega.

Heleda päitse käes färas kindlus.

Lapsed tantsisid ja hüppasid ta ümber, naersid ja rõõmustasid... ja mõtlesid, et nende kindlus on kõwa ja ei hääbu ial.

Uga õõsel, kui kõik magasid, tuli uus, suur, kuri woog ja häwitas ehituse, ja midagi, mitte midagi ei jäänud jellest järele.

Peale niiske, libeda liitwa...

Armastan sügist.

Serbia kirjanik **M. W. Ustokowitsh.**

Wihkan talwet, kus tuleb magada, et edasi elada.

— Wihkan kewadet, kus meil ei tohi puududa arusaamine ärtawabest färbestest, et õskassime rõõmu tunda nendegi rõõmust.

— Ja kuid wihkan ma, see on palawuse ja putukate aeg.

Armastan sügist. Armastan ta päewa, kus hommikused udud kaowad heledasse, kiirgawasse horisonti; madalat ja nõrgenevat

päikest, mis külmab pehmeid kiiri looduse ja meie hinge... Armastan seda päewa, kus ühise surma tunne liidab kõik ühinematud olemused looduses, kus nad surmawalmis rõõmsalt terwitawad tundmatut, kuid siiski lähedat taewa, maa ja mere walitsejat:

Ave Caesar, morituri te salutant!

Armastan seda päewa, rõõmsa surma päewa.

Indiaanlaste mõtted.

Leidub näkjaseid kahwanägusid, niikaua kui indiaanlaste maad veel neelda on.

Indiaanlane kalpeerib oma waenlased, walgemees tõmbab sõpradel naha üle kõrwade.

Midagi ei ole nii kõnekas kui klapermoo jaba.

Kahwanägude kätjwarjs on pikem kui nende jõna.

Kui keegi ühe päewa palwetab ja kuus päewa warastab, siis müristab Suur-Waim ja kuri naerab.

Saare õpetaja.

Saksa kirjaniku Wilhelm Lohsen'i romaani.

4

Sta wanaproua Bohnsen segas jutu wahel, kuni Bohnsen üles kargas ja ette pani kirikusse harmooniumi kuulama minna.

Miines jammus õpetaja Eichstädt Inge Gudejenti kõrwal. Ja see ei juhtunud kogemata; tema tahtis nii. Midagi peitus temas, mis teda sinna ajas.

„Kas ei ole Teil wahest wastik nüüd märgida? Mõtlesin: wõõraste ees ja ijeäralikul põhjusel?“

Eichstädt ütles jeda tajakesi, ta ei tahtnud, et õpetaja Bohnsen, kes emaga ees läks, jeda oleks kuulnud.

Neiu waatas talle otjети näkku.

„Wastik? Ei, herra õpetaja. Ma teen jeda heameelega.“

„Tänan Teid.“

Mad astusid kirikusse, ja kuna Inge Gudejenti pingile istus ja harmooniumi awas, istus õpetaja Bohnsen emaga kirikupingile; õpetaja Eichstädt jäi käiku seisma, toetudes pingiofjale ja wahkis kirikusse.

Harmoonium seisjis altari kõrwal kõrgustikul ja poolelbi pimedas. Haruldane widewik täitis terwet ruumi. Wiimine päiksekulla puna, mis pilwis rippus, puges läbi kirikufakende sijse ja puistas oma hiihgust walgetele seintele ja punastele telliskiwidele, mis pörandat ehtisid. Lai kii, mis ühest teisest aknast sijse moolas, katutas Inge Gudejenti pead, kuldas ta helewalkjaid juukseid ja täitis ta silmi haruldase hiihgega, nii et õpetaja Eichstädt temalt filmi ei suutnud ära pöörda.

Nooti ei olnud Inge Gudejenti waja. Lihtjaid koraale mängis ta lihtjalt ja dieti, ja ometi oli ta mängus midagi, mis tunda laskis, et kõik ta hing toonides peitus, midagi, mida õpida wõimatu. Ja ka wahemängudes, mida ta ije wälja mõtles, oli midagi, mis kuuljas weel kaua järele helises.

Siiamaani oli ta mänginud tasa, pehmesti. Müüd aga tõmbas ta kõik registrid lahti, ja

täielt, hõijates kajas läbi wäikse hämara kiriku:

„Müida nüüd Isjandad, minu süda, ma kiidan teda surmani.“

Õpetaja Eichstädt nagu kohtus.

Imelik! See oli jama laul olnud, mida ta mänginud, kui esimest korda Hoogerooge kirikus wiibis ja mis ta hinge nii rohke rõõmu ja julgusega oli täitnud.

Ja ta astus fejet käiku ja laulis oma pehine, sügawa häälega laulu lõpuni kaasa:

„Kuni mul elu on, tahan teda

ma kõrgets kiita alati!

Kes ihu loon'd ja hinge ka:

kiidetud olgu lõpmata.

Halleluuja, halleluuja!“

Laul lõppes, orel oli wait jäänud.

Üksikud kirikus oljead jäid oma kohtadele waikest istuma.

Inge Gudejenti sõrmed wiibisid ikka weel flahwideel ja ta kõrwu kõlas weel ikka õpetaja Eichstädti hääle mahe kõla. Kui ta pea üles tõstis ja silmad otjedes hämarikku saatis, puutusid ta pilgud õpetaja Eichstädti pilkudega kokku. Ja nüüd löi ta silmad maha ning laskis käed waikest sülle wajuda.

„Koh? Mis ma ütlesin? Hüüdis Bohnsen pühalikku waitusje: „Eks oli nii? Kunstnik! Müidugi! Ja minu juhatusel! Suurepärane!“

Nüüd leidis ta emagi enda. Sügawasti ohtes tõusis ta üles ja ütles waljusti ja aujasti: „See oli ilus! Teil on ilus, mahe hää, herra õpetaja. Eks ole tõsi, Inge?“

Neiu ei wästanud.

Mõttes pani ta harmooniumi Finni ja tuli pikkamisi, norus peaga käigule.

Alles kui õpetaja Eichstädt tema ees seija ja talle käe andis, tõstis ta pea üles.

„Tänan Teid, preili Gudejenti. See laul on ilus. Mina armastan teda ja ka oli ka

efimene laul, mis oma kirkus laulsin. Kui iseäralik, et Teiegi just seda mängu mängisite“.

Ta rääkis taha ja loojalt ja hoidis selle juures neiu kae oma käes. Neiu ei osanud midagi vastata, aga haruldane wirtwendus seisis ta filmis.

Siis läksid nad kõik õpetajamaija.

Pärast õhtusööki istusid nad jälle wäljas kirku ees pingil.

Oli imeilus õhtu. Kaugel läänes leekisid weel ammu loojaläinud päikse wiimased kawatatanud wärwid ja palistamisid Anrumi walgeid joone. Tähed põlesid heledasti ja selgesti, ja kaugel üle fileda mere, mis waikselt ja pühalikult kohises, lohtisid kõrgete saartetulede lahked filmad. Kaugel mannermaa kohal tõusis kuu. Tema hõbedane walgus wirtwendas madalmerel ja sünnitas saladusliku nõidhilla, mida mööda pühabel hõdel kadumaläinud ja uppunud meremeheid koju rändasid, sest et nad kodumullas ihkawad puhata.

Ei wähemalgi häält ligidal ega kaugel. Minult ajuti kohises õhk kõrgele, kui mõni metslind wõi laintest wäsinud kajakas koju tüüris.

Nad istusid neljakehi koos, wahtisid wälja rahuske ja ei lausunud sõnagi.

Õpetaja Eichstädt istus Inge Gydeseni kõrwal ja ta süda oli täis päikest. Ta tundis neiu ligidust kui sooja jõe oma südamest läbi jookawat. Ja siis jälle oli tal, nagu istuks ta mõne püha kõrwal.

Ja siis oli tal, nagu peaks ta katsuma jeda pühapiksti kinni hoida alatiseks. Ta kujutas enesele ette, kuidas siis kõik oleks, kui neiu alati tema juures wiibiks, ööiel ja päewal, ja kui tema elu ja tööd jagaks. Kui ta oleks tema naine. Esimesel filmapilgul ta peaaegu kohkus, kui ta pähe leri mõte tõusis. Aga ta hoidis sest ometi kinni, hoidis kõwasti kinni. Nägi, kuidas ta elu korraga oli täis wäikest, kuidas ta üffindus, mis talle tihhi kibedam oli, kui ta jeda tahtis üles tunnistada, kaugele kadus ja kui rikkaks ta elu wõis jaada.

Inge Gydesen istus üsna tema lähedal. Sellepärast pani Eichstädt oma kae tema käele.

Neiu kallis jeda ja jäi üsna waikselt.

Nii istusid nad käikäes, ilma sõna lausmata, ja wahtisid tõuswale ja kõrgenewale kuule.

Oli juba hiline õhtu, kui proua Bohnsen seletas, tema olla wäsinud ja minewat magama.

Nüüd tõusis ta Inge ruttu ja segaselt üles.

„Jah, mina pean ta koju minema. Head ööd!“

Aga need sõnad tulid raskelt ja wäsinult ta huultelt.

Ja ilma et kellelegi oleks täht annud, läks ta ruttu üle furnuaria koju.

Bohnsen ja Eichstädt seisis weel filmapilgu aiawarawal, siis läksid nemadki puhkama.

Õpetaja Eichstädt walwas weel kaua ja kõik ta mõtted wiibisid Inge Gydeseni juures.

Kui ta hommikul tупpa ilmus, leidis ta proua Bohnseni akna juurest istumast.

„Tere hommikust! Kas olete hästi maganud ja und näinud? Esimene unenägu wõoras majas läheb täide.“

Eichstädt andis talle mõlemad käed ja ütles joojalt:

„Kui jee sünniks, proua Bohnsen, kui jee sünniks!“

Proua Bohnsen naeratas peenelt, ei ütelnud küll midagi, aga mõtles oma oja.

„Nüüd istuge ja jooge tass kohwi. Ratsuge ka meie jaaremelt. Selle peale on minu poeg uhke, sest tema hakkaski siin meilast pidama.“

„Ja jah, minu poeg teeb kõik, jaab kõigega hakkama. Ta on peaaegu nagu armas Jumal. — Teie mõite naerda,“ jatkas ta, kui Eichstädti filmi nägi, „mina tunnen teda ja tean, misjugune ta on.“

„Jah, jeda ma usun. Ja armas inimene on Teil Teie pojast. See on Teie teene.“

„Oh Jumal, ei. Minu mees on selle juures juurema waewa nägija. Meie mõlemad, aga mina ainult wähe. Ja ometi tohin just mina niikaua tema juures wiibida. Kas ei ole jee juur õnn ja juur palk?“

„Misjugune armas inimene Teie olete!“

Ta silistas õrnasti kortjus täht, mis talle wõileiba ulatas, ja silmitses teda peaaegu õrnasti.

„Aga kus on Teie poeg?“

„Tema tõusis juba wara üles. Tahtis paati walmis seada, sest ta peab täna Grödele sõitma. Seal on keegi haige.“

„Ja siis sõidab ta ikka?“

„Muidugi! Tema on ju ka arst, niikaugelt kui jeda hea ja tark inimene wõib olla, ilma et oleks arstiteadust õppinud. Näete jeal jeda kappi? See on tema apteek. Oo, tema on juba paljud arstinud ja kõik ujuvad teda. Arsti toomine juurest maalt on kallis, maksab üle 30 marga. Siis on hea, kui minu poeg jaab aidata.“

„Wõiksin mina jeda ka!“

„Peate õppima.“

„Ah, ma usun, mis Teie poeg kõik teab, ei juuda ma ilal õppida; see on juba kodust kaaja jaadud.“

Matuseje aja pärast ütles ta:

„Jääd ta kauaks? Ma lähen muidu tema juure.“

„Kui ta kohe kooli ei lähe, mõib ta iga filmapilt tulla.“

Kuna Eichstädt kohmetult noaga mängis, ütles ta:

„Du preili Gydejen Westervogelt pärit?“

Prõua Põhnsen noogutas lahkesti pead ja naeratas:

„Jah. Ja ei ole peale jaarte veel midagi näinud. Armas ja ilus laps. Pealegi on ta tädi Teie juures — Teie majatalitaja, wana Binne.“

„Mis? Wana Binne? Sellest ei lausunud ta mulle midagi, isegi eile, mil siia tulin.“

Samal filmapilgul tuli õpetaja Põhnsen.

„Tere hommikust! Nii, see oleks tehtud! Ja hea ülesõit jaab meil olema. Teie sõidate muidugi kaasa ja Grödelst wiib noor Nisjen Teid Hoogeroogele. Aga nüüd pean kooli minema, jelskond ootab juba!“

„Tõhin ma kaasa tulla?“

inspektor ühtlasi. Kooliõpetaja lubab ja kooliinspektor ühtlasi. Kooliõpetaja lubab ja kooliinspektoril ei ole jelle vastu midagi.“

*

Lõuna eel sõitsid nad teele. Põhnsen istus tüüri juures. Eichstädt aga istus nii, et saar talle filma alla jäi; jelt ülewal mäel seisis Inge Gydejen ja waatas merele.

Burjed paisjusid tuules ja tunni aja pärast heitsid nad Gröde ees antru wälja.

Sama meetõus kandis õpetaja Eichstädti natuke aega hiljem Hoogeroogele.

Hoopis teijena kui läinud, tuli ta tagasi; jelt nüüd kandis ta südames Inge Gydeseni pilti.

8.

Juba mitu nõdalat kummis pilwitu sinine põhjamere taewas jaare kohal, ja pehmed, soojad suwipäewad otja laulis ning helises usinate heinaliste wifat.

Juba kell kolm hommikul tõusid nad üles lähikest kõwa rohku niitma, nii kaua kui kaste maas. See oli raske töd ja kestis kaua; jelt soola-kolluskil rohi tuli üsna madalast maha niita. Võikus mõttis mitu nõdalat aega, ehk küll päike halastamatult palawasti paistis, raskesti kuinas rohi, jaatis aga laiali imetaoliku mürtsilist lõhna, mis terve jaare täitis ja isegi kaugele merele tungis. Sein pakiti suurtesse riietesje, weeti ojasid mööda paadiga mäeharjale ja ajetati pööningule.

Peeter Dirksen oli seeford julenud wana Hanseni nõu järele teha ja hobuse üirinuud. Jaan Behrend aitas teda, kui tal laewade wazturõttu ei olnud, jelt iga päew tuli teistelt

jaartelt laewu ja aurupaate, mille tühjemdamisega tal siis palju tegemist oli. Kuulis ta merelt auriku mürimat wõi nägi mõnda paati tulewat, siis ruttas ta kohe jälle tagasi.

Ka täna oli see nii.

Piff juitjullipp tolgendas wetel ja Sylti jaare poolt lähenes aurik.

Jaan Behrend nägi seda, kui jaare läänerrannal heinu peale pani. Mis oli tal tegemist, et wanter ainult pooleni heinu täis oli! Nüüd oli tarwis rutata. Ja tema, kes mitmel aurikul ja purjetal maailma meredel sõitnud, ronis wantrisse, mõttis ohjad ning piitsa ja komandas waljusti: „Täiel aurul edasi!“

Ja wanter murises edasi nagu laew tormis wanfudes ja tantjides. Mida kiirem sõit, seda kõwemini komandas Jaan, nagu seisaks ta omal wanal barkal „Naemi“. See oli eftime ne furd elus, et ta hobust juhtis; mis ime, et ta ohjad unustas ja teekäänafutel oma wanu komandusõnu tarwitas. Önn oli, et wana hobu ije koduteed tundis.

Kui Jaan sadama ligidale jõudis, tuli talle õpetaja Eichstädt wastu.

Nüüd tõmbas Jaan ohjad sirgu ja sõitis pikkamisi.

Ta ei waadanud ei paremale ega pahemale poole, wahtis otse hobuse peale ja ei liigutanud, kui õpetaja Eichstädt teda teretas. Ei, oma abifaasa matusest jaadit ta seda enam ei teinud. Jaan Behrendi ja kiriku wahel oli kõik lõpnuud. Waadatu õpetaja ije, kuidas temata walmis sai, nimelt kui hull wõõraid ta kirikut waatama tuli. Jaan teda ka ei aidanud, ega läinud ka kirikusse. Temale ei olnud õpetajat waja, tal oli kodus piibel ja lauluraamat, ja pealegi tuli nüüd Bonke iga nelja nõdala pärast jaarele lesje Gerdjeni juure palwetundi pidama ja tema kogudus kaswas. Ei, temale ei olnud õpetajat tarwis.

Õpetajast mööda sõites komandas ta jälle: „Täiel aurul edasi!“

Ja murisesdes tuistas wanter mööda.

Õpetaja Eichstädt waatas temale järele.

Nii selgesti kui see, ei näidanud temale keegi teine, et ta temast taganenud. Aga ta teadis, kuidas oli lugu paljude, küll enama jao koguduseliigetega; troostitu tühi kirik näitas seda. Ribedus ja walu tõusis ta rinda. Milllega oli ta seda teeninud? Täiel käel tahtis ta neile anda, aga nad ei mõtnud ta andeid wastu. Üks teije järele oli temast taganenud ja Bonke Bahnseni juure läinud. Mõib olla, ei olnud enam aimustki hinge, kes tõesti ustawalt ja kindlasti tema poole hoidis. Usjatunud olid olnud ta käigud majades; künni hoida ei olnud ta kedagi juutnud. Anult üks abinõu oli olemas: kõik oma waated muuta, ja seda ta ei

juutnud, ei tahtnud ega juutnud. Ta oli ükfit. Waluga märkas ta seda ja tundis südames põletust. Ainult üks asi oli, mis teda ikka jälle julgustas: mõte Inge Gydeseni peale. See hoidis alati tema poole, seda tundis ta kaswawa kindlusega. Ta igatjes iga päewaga ikka enam tema järele. Etotja oli see ainult igatjus inimese järele, kes ta ükfindust ja kõige pealt ta teid ja sihte tahtis jagada. Enam ja enam aga märkas ta, et kõik ta igatjus ainult ühe inimese peale pöördus: Inge Gydeseni peale.

Edasi sammudes nägi ta aurikut kaldale tulewat ja jadu inimesi saarele walguwat. See oli maailm, suur ja wali maailm, kust nad põgenenud. Ah, kui tihti oli ta neil nädalatel juba neid inimeste-jõgesid oodanud, sest et nad ta ükfindust elustasid, kui ka ainult lihkise tunni, kuna ta neile kiriku-üksed awas ja nendega juttu westis.

Täna ei olnud tal lusti. Seisku wäljas ja wahtigu läbi akende siise. Palju parema meelega läks ta koolimajasse kooliõpetaja Hanseni-ga juttu westima. Seal wiibis ta nüüd sageدامini kui enne, kuigi nad enamaw jaos asjades lahkarwamisel olid.

Täna ei leidnud ta Hanseni kodus; ta oli wäljas Norderoogel.

Sellepärast westis ta natuke aega proua Hanseni-ga juttu, läks siis randa, heitis rohuse ja ootas, kuni aurik lahkus.

Siis läks ta koju.

Winne seisib kajas, kui ta maija astus.

„Täna oli aga palju inimest kiriku ees, õpetaja-herra“.

„Jah, nägin neid. Aga mul polnud täna lusti neid juhtida“.

„Seda ma usun. Mina leian ka, et see Jaan Behrendi poolt sugugi ilus ei ole, et ta —“

„Jätke see“, wastas Eichstädt ruttu, „ilma temata saab ka läbi. On post juba tulnud?“

„Ja, tuli, aga kirja tõi ta mulle, mitte Teile“.

„Teile? Do — see on ju päris uudis“.

Ta oli kübara ja kuue warna riputanud ja astus nüüd tuppa.

Winne läks talle järele ja tegi äkki õnnetu näo. Kohmetult silistas ta põlle ja kogeles:

„Õpetaja-herra, tahtsin ütelda —“

„Koh? Ütelge! Seisab see postiga ühenduses?“

„Jah“.

„Ega see ometi midagi paha pole?“

„Ei tahaks seda just ütelda. Kuid kiri tuli Ingest, minu sugulaselt Inge Gydesenilt Westeroogelt.“

Nüüd pööris Eichstädt ruttu ümber ja tundis, kuidas tal weri näkku tõusis. Ta wihas

selle üle ja ütles sellepärast karedal, tõrjuwal toonil: „Ja mis on mul sellega asja?“

„Jah, waadake, õpetaja-herra, tema tahaks mulle külla tulla ja sellepärast pean Teilt küsima, ka ta seda ka tohib. Sähke, lugege ise“.

Ta ulatas õpetajale kirja, aga see ei lugenud, waid hoidis filmad kangel kenal, peenel kääkirjal — ainult kirja pärast. Wõi siis nii kirjutas ta, nii peenelt ja kenasti. Imelik, tema oli ikka arwanud, et neiu teifiti kirjutab, juuremalt, kõwemalt. Ja siis hakkas ta lugema ja rõõmustas kirja lihtsate sõnade üle. Jah, see oli Inge, täitsa Inge, kuidas ta teda oli tundma õppinud ja südames kandis. Ta rind laulis ja kohises. Inge tahtis tulla, Inge, kelle järele ta kõik need päewad teadwalt ja teadwusetalt igatsenud, Inge, kelle ta oma kõige armsamates unistustes juba enesega ühendanud. Inge tahtis tulla!

Jah, tahtis ta teda tulla lasta? Ta teadis, neiu tulek sai wäga tähtsaks, ja seda ta peaaegu kartis.

Aga ta tõrjus tumedad mõtted tagasi.

„Jah, muidugi, Winne, laske ta tulla. Tema on mulle südamest teretunud. Teatage talle seda“.

„Täna! Palju tänu, õpetaja-herra! Siis sean talle toa kohe walmis. Heinrich Peterfen sõidab homme oma uue Helgoland'i alusega Westeroogele, siis võib Inge kohe kaasa tulla“.

Ruttu läks ta wälja, õpetaja Eichstädt oli jälle ükfi.

Mugawalt toetus ta toolile, puhus suitsupilwi suust ja wahtis üle kirjuslana saarele; aga ta filmad ei näinud midagi aegade õits-wast ilust ja mere wirwendawast toredusest: nad nägid ainult IngeGydeseni pikka, sihwakat kuju. Ja ta süda oli täis naeru, täis õnne lootust. Unustatud oli, mis talle wiimased nädalad oli raskeks teinud, uppunud ja unustatud nagu põgenew unenägu. Sest nüüd teadis ta, et talle Inge Gydesen armas oli.

Järkamisel päewal jõudis Inge sinna.

Eichstädt ise oli teda kirikusillal teretamas.

Oli kenna, tuuline päew. Kõrgele kargasid lained wastu saart ja mühisesid mahutades wastu kallast, weel üle kaldagi liües.

Nagu tormilind lähenes Peterjeni laew, purjed tuult täis.

Tüürimees oli purje lahti tegemas, et see kohe kaldale jõudes võiks langeda.

Inge Gydesen seisib tüüril ja ta peardik lehwis tuules. Aga ta filmad särasid ja naerisid, kui laine juliseses paati hüppas, nagu oleks ta temast tahtnud finni napsata.

Ta tituris otsekohe saare poole.

Üktselt wiiskus suur paat terawasti ja rut-

tu kõrvale, ja siis surises ta warjatud oja kaldale ning seisis paigal.

Õpetaja Eichstädt astus ruttu juure, ja kuna laewamees purje sidus, hüppas Inge Gydesen paadikärest maale, ilma et õpetaja Eichstädti wäljastutatud käest oleks kinni wõtnud.

Nii kaua kui ta paadis oli, naerisid neiu silmad täis rõõmsat lusti. Müüd aga, õpetaja Eichstädti ees seisest, jäi ta äkki tõsteks ja tagasihoidlikuks.

"Tere, neiu Gydesen! Tere tulemast saarele! Ah, kui hea meel mul on!"

"Tänan Teid!" vastas neiu baka.

"Aga tulge, Teie olete ju üsna märg".

"Jah, weel oli rohkesti".

Ja ta filmad naerisid jälle sõidu peale mõeldes.

"Nägin Teid juba, kui Langenesi juures ümber nurga sõitsite. Wahetewahel kadus paat lainte taha täielikult ära.

"See oli tore!"

Ja neiu waatas weel kord tagasi laulwaile, tantswaile laintele. Siis läksid nad kirikumäele.

"Siin ülewäl seisin ma kaua ja otsisin Teid merelt".

Silmapiilgu walitjes nende wahel waikus. Siis ütles neiu üsna tajakesti:

"Nägin Teid juba ammu."

Waewalt oli ta seda ütelnud, kui juba kahetses ja ruttu edasi läks.

Õpetajamaja warjus ootas teda tädi. Müüd astus ta wälja tuule kätte ja teretas Inget, ja pool tundi hiljem istusid nad kohwibauwal, kuna juwitul maja ümber laulis.

Õnne oli Inge Gydesen kartlik ja tagasihoidlik, warsti aga loobus ta sellest ja oli täis wärsket, kena loomulikku.

Midagi täitsa uut oli temaga majasse tulnud. Tema suuretu rõõmulikkus peletas kõik tuweda ja tuhni eemale. Ja mitte ainult õpetaja Eichstädt ei saanud rõõmsaks, waid ka wana Binne kandis jälle pead püsti. Tihti, kui õpetaja õnnelikult mõteldes oma toas istus, kuulis ta neid kõigis wõi aias mõnda Friisi laulu laulwat ja tõusis küll iga tund oma raamatute juurest üles, et kõiki minna wõi neid aias filmitjeda. Kui siis õhtu tuli, istusid nad üheskoos wärske pingil ja wahtisid läände suurewa päewa imetaoliku leeki. Jõudis õõ ja teretasid neid igalt poolt heledad majakatuled, siis kõneles Eichstädt tihti tajakesti ja pehmesti, nii et see otse kui laul kajas, oma tõõst ja süttidest, kõigist äpardustest, tänamatusest ja kõigest sellest hoolimata, oma rõõmsast meelest ja julgusest. Ja ta teadis, et see nad kuulajad temale ustawaks, kindlaks koguduseks olid. Siis juh-

tus mõnikord ka, et Inge, kel käed süles koos, tajakesti ütles:

"Teie olete teistfugune kui õpetaja Bohnsen. Minu arwamine on ikka, tema on enam mees-tele, nii otsekohene ja wali. Ta on ju hea, nii hea — aga hoopis teistfugune. Kui ta on jutlust ütelnud, siis on ikka, nagu oleks waja kobe labidas kätte wõtta ja unt kaitsewalli tegema hakata".

"Jah, jeda ma usun. Aga minu juures?"

"Ah, Teie naerate mu wististi wälja, sest et ma ütelda ei oska, mida arwan".

"Aga Inge".

Ja Eichstädt pööras täitja tema poole.

"Teie juures on alati, nagu oleksime Jumala ligidal; kui Teie olete jutlustanud, siis peab palwetama ja mõib kõik töõ unustusse jattuda".

Müüd pigistas Eichstädt ta kätt ja ütles:

"Jah, see ju see just ongi, mida tahan! Aga inimesed siin Hoogeroogel mõtlewad teistf. Nendele oleks õpetaja Bohnsen soodsam ja sobiwam. Aga ma jõuan ometi niikaugele!" —

Ühel päewal istusid nad kahetesti pingil. Binne oli wäsinud ja magama läinud.

Jhm oli üsna wäikne, ja taewas oli sügaw ja tähtedeta.

Nad toetusid mõlemad seljaga müürile ja nende filmis hiilgas heleda tule läige, mis Amrumist oma walguist merel heitis. Heledasti järeksid Wittidini wõõrastemajade tuled. Aegajalt tõusis liiwajoomedelt üles wäikseesse bõõse hiilgaw rakett.

Mitte sõnakestki ei kõnelenud nad üksteisega, ja ilm oli nii wäikne, et weerkohin mereladalt neile selgesti kõrwu kostis.

"Kas läheme alla merekaldale?"

Eichstädt ütles jeda taha, ilma üles waatamata.

Neiu ei wästanud.

Ernasti sõstas õpetaja tema nime.

Müüd tõusis neiu wäikides üles ja läks mäest alla.

Eichstädt läks talle järele.

Dumm ja pime oli terwe saar. Nagu mustad, rasked pallid tõusid mäed lagendikult. Kõik aknad olid pimedad. Kõik magasid.

Alla merekaldale jõudes ja merel wäadates wõttis Eichstädt hellasti neiu käest kinni.

Neiu jattis jeda, ja siis nad seisis ja wahtisid wäikides merel.

Wesi tõusis.

Ja äkki hakkas meri läikima. Eõiti kaldapalistus. Miljonid wäikuwad, kiirgawad tähed wiskas ta maale. Meri põles põhjani rohelaswalges hõbewalguses. Ja iga laine, mis üles pritsis, wiskas saarele sademewihma. Siis hakkasid wäljas lained liikuma. Sga peale-tormaw woog oli tulekahju, tõusis, wajus, nih-

kus edasi, leetis ja loitis, kuni kaldale läikides kadus. Ditjew, wäiksew hõbepärg piiras terwet jaart.

Seal jalutasid nad käsikäes, õndsalt waikides, merekaldal kaua, kaua.

„Nüüd pean koju minema!“

Neiu ütles jeda ja wärises tasakesi.

„Weel mitte, Inge. Jää!“

Ja neiu jäi.

„Inge“, ütles Eichstädt, ja ta sõnad olid raskest, „Inge, olen kaua olnud üksik ja kurb. Olen igatzenud nii väga inimest, kes mind mõistab, kes tunneb nagu mina tunnen, ja ma tahtsin peaaegu kahlema hakata oma juures. Kuni nägin sind. Nüüd hakkas päike kohe paistma pimedas. Minult päike on nüüd kõik. Inge, peab see nii jääma? Ma ei wõi enam tagasi jattuda pimedusse. Mita mind?“

Neiu seisis tema ees, abitu ja mahajäetud. Käsiwarred rippusid tal lõdvalt alla ja pea oli tal norus.

„Inge, mina armastan sind esimesest filmapilgust saadit ja kannan sinu kaju rinnas. Ma ei laje sind enam lahti!“

Üktselt löi neiu mõlemad käed näole ja nuttis waikselt iseeneses.

„Inge!“ tasakesi pani Eichstädt oma käed ta ümber ja tõmbas ta enese najale. „Inge, kas armastad ja mind?“

Neiu tõstis pea üles ja Eichstädt nägi ta selgeid filmi.

Ja siis mõttis neiu ta ümber kinni ja ütles:

„Oh, sina, sina! Mis teed ja rumala saare-neiuaga!“ — — —

Meri kohises ja laulis ja lained läikisid ja kiirgasid weel ikka, kui nad koju läksid.

Uga heledamini laulis neis hõiskamine, ja heledamini loitis neis naerew, säraw armastus.

„Oh sina, kuidas ma sind armastan!“

Ja nad suudlesid üksteist kaua ja palawalt mahedal, unistawal juwiböl. —

Päew läks päewa järele, ja nad tarwitasid iga tundi, nagu mõiks see olla wiimne.

Iga päew jalutasid nad jaare asjadel, istusid mere ääres, kui weetõus tuli, wõi jooksid mõõna-ajal kaugele kõwale meriliiwale, mis pruunilt leekima päikese käes puhkas.

Eichstädt pidas temaga aru oma jutluse üle, sõna-sõnalt, mõte-mõttelt, ja neiu arwustuseta poolehoid kinnitas teda weel enam usus, et õigel teel sammub. Ja kui ta kantslis seisis ja nägi neiu filmi omal wiidimat, siis tuli ta peale midagi wõidukat, nagu peaks ta waljusti jumalakotta hüüdma: „Nii kaugele tahan teid wiia! Nagu Inge Gydesen, nii peate teiegi oja saama Jumala riigist, mis ma põhjendan.“

Kui ta nägi, et nüüd kirjikus rohkem inimesi oli, siis uskus ta, et need tema poole hoiawad, ja iial ei tulnud talle mõte, et nad ainult sellepärast tulid, et terve jaar tema ja Inge kohta kuulujutte rääkis. Ka ei näinud ta, et inimesed tõõs peataksid, kui ta Ingega saarel rändas, et nad pead kofku pistisid ja sojistasid. Ja kui ta jeda nägi, siis ei mõtelnud ta jelle üle pikemalt järele.

Minult siis käis tal aimdus jellest läbi pea, kui ta kord jälle Jaan Behrendiga kofku puutus.

Ta tuli Inge jeltis saare läänerannast, kus nad olid lillesid noppinud. Nad käisid ligistiku üksteise kõrwal ja rõõmustasid, kui nende käed kofku puutusid wõi pilgud üksteisesse waatasid.

Eiis tuli Jaan Behrend.

Tema oli liiwajoomedel käinud ja wäljas ojaades kalu püüdnud.

Nüüd juhtus ta armastajatest mõõda minema, jäi seisma, pani wõrgu rohuks ja ütles Ingele Friiji keeles:

„Noh, Inge Gydesen, weel ikka Hoogeroogel? Wististi saame warsti õpetajale proua?“

Eichstädt ei mõistnud, mis Jaan ütles.

Inge aga kohkus äkki, kahwatas ja punastas ning tungis edasi, kuna Jaan naeratades wõrgu järele kummardas.

Silmapiilgu wahtis õpetaja ühe pealt teisele.

„Mis see tähendab, Behrend?“

„Jah, jeda küsige Inge Gydesenilt.“

Nende sõnadega läks ta minema, aegajalt Inge peale tagasi waadates, kes ruttu üles kirjumäe poole jooksis.

Mäe all jõudis Eichstädt talle järele.

Neiu olid pijarad filmis ja ta suunurgad tuikasid tagasihoiatud nulus.

Eichstädt küsis talt, mis Jaan Behrend ütelnud, aga neiu ei tahtnud talle jeda ütelda. Tema oli kõik see kolm nädalat õmejojowastuses mõtelnud ainult tänase peale, mitte iial homje peale. Ta oli rõõmus, et päewa wõis teretada, rõõmustas oma noore ja puhta armastuse üle, ilma et iial õlets hilisemate asjade peale mõtelnud. Ja nüüd oli Jaan oma inetu naeruga tema sees äkki lahti káristanud tulewiku ja ta hing oli täis hirmu, et kõik õnu mõiks lõppeda. Kuidas wõis tema kui waene, rumal ja aretiidruk õpetajaprouaks saada? Weel iial ei olnud ta jelle peale mõtelnud. Uga nüüd pidi ta ikka jälle mõtlema Jaani sõna peale, ja mida enam ta jelle peale mõtles, jeda wõimatam näis talle kõik olewat; seal polnud muud, kui ta õnne lõpp.

Õpetaja Eichstädt käis talle peale ja nüüd tunnistas neiu, mis ta südant rõhus.

„Oh, ja armas rumal laps. Mina ei taha

hind ju tänajaks, ma tahan hind eluajaks. Siin minu juures pead ja viibima kõik päevad. Sind on mulle ju nii tarvis, sest et ma sind armastan. Ja see peab warsti sündima. Tulewal nädalal sõidame Westeroogele sinu isa juure; meie ehitame oma kodu warsti."

Ja ta leidis, et temagi oli mõelnud ainult tänaja peale ja rõõmustanud ainult filmapilgu õnnest.

Kui ta tупpa astus, kuulis ta, et Hansen ja Melfs seal käinud.

Binne ei teadnud, mis nad tahtnud, ja arwas, et nad koolimäele läinud.

Nüüd läks õpetaja sinna ja leidis mõlemad kooli aiast peenarde wahelt seisnast.

Nad teretasid ja läksid maija.

"Käisime Teie juures, herra õpetaja, saare asjus", algas Melfs, kui nad olid istet mõtnud.

"Ma ei olnud kahjuks kodus, olin jalutama", tähendas õpetaja. Aga viimase ütles ta kogeledes ja vihastas, kui tundis, kuidas tal meri meeste silma all näkku tõusis. Sellepärast jatkas ta trotsiwalt, nagu oleks ta koge wastupanekut otsinud: "Meiu Gydeseniga Westeroogest."

"Jah, nägime Teid merekaldal."

"Miks me tuleme, on meie kindlustustawad. Õpetaja Pohnsen kirjutas mulle Westeroogest, et nad seal tammi jaamad kuni mannermaani; kewadel algab tööd. Niijugust tammi meie muidugi ei saa, sest et mannermaa meilt kaugel ja meri meie wahel sügawam on. Aga meie jaar peab kindlustatud olema. Nad peawad meie ehitama kivitammi, eriti põhjas ja läänes. Ja sellepärast peame kõik ühinema. Teie peate meid aitama!"

"Mina?"

"Jah, Teie!" ütles Hanzen wahese. "Teie peate meid aitama palwekirjade abil walitsust wastutulelikuks teha. Meie peame ühinema ja tööd ometi jaotama. Sest mitte ükski walitsust ei tule wastutulelikuks teha, tööd tuleb teha ka saarerahwa keskel."

"Wiimast on küll waewast waja."

"Ah ometi!"

"Jah, weel wäga hädasti!" ütles Melfs. "Just joom kindlustuse järele on küll suur, nimelt iga uputuse järele, kui kõik näewad, kui palju soolane meri kõik ära lõhub. Aga kui kõik jälle rahulikult jääb, unustatakse kõik häda ja suured kulud kaotawad joomi. Sest selge on, et ühe osa kulu meie peame kandma, nagu teisedki saared. Mitte ainult, et ühe osa oma maast elituste alla anname, ka raha tuleb anda. Mii üteldi mulle Schleswigis, kui seal ühe walitsuseesitajaga rääkisin."

"Mõtlege, kawatsuse teostamine maksab

miljon marka ja sellest peame meie vähemalt sadatuhat kokku panema."

"Ja meie oleme, Jumal paraku, waejed. Waejeks jäänud mere rööwimise tagajärjel."

"Kas usute, et saare kindlustamine tõesti õnn on?" küsis õpetaja.

Melfs naeratas üleolewalt ja ütles siis:

"Kuidas ma jelle eest muidu töötaksin!"

"Kõi on Teil selles asjas wastupidised arwamised, herra õpetaja?"

"On, herra Hanzen. Mina ei arwa jeda õnneks, waid usun, et see otse õnnetus on."

Wana Hanzen sai ärewaks:

"Herra õpetaja, Teie ei tunne saart ja ainult jellepärast mõite nii rääkida. Elage esiti siin eluueg."

"Siis, mõib olla, räägin ka teisiti. Aga nüüd mõtlen nii, kuidas ütlesin."

"Aga see on ju mõimatu!! Aasta aasta järele käristab meri juured ääred saarest maha, aasta aasta järele jääb meie põld wähemaks, meie sissetulek kasinamaks ja see ei olewat weel õnnetus?"

"Ei!"

"Siis ei tea enam, mis pean üttema!"

Ärewalt käis wana Hanzen walgetsküüritud põrandal edasi-tagasi, astus siis akna juure ja trummeldas sõrmedega wastu klaasi.

"Ka mina ei tea, kuidas jeda pean mõistma, herra õpetaja", arwas Melfs.

"Kui pika eluea arwate saarel olewat?"

"Täieliku kadumiseni? Sada kuni kaheksada aastat. Elamismõimaluse lõppemiseni kõigeenam wiiskümmend."

"Ja siis?"

"Ja siis?" hüüdis Hanzen jälle, "siis mõime siin Hoogerogil teha, nagu Norderooge ja kõigi teiste saarte elanikud tegid: lahkusid saarelt ja istuwad nüüd mannermaal kindla kaitsemalli taga."

"Ja see on muidugi õnnetus!"

Nüüd mürtjus kooliõpetaja Hanzeni rufikas lauale:

"On siis weel olemas juuremat õnnetust? Siin on meie kodu! Meie kodu, herra õpetaja, kus meie sündinud ja surnud. Urge pange pahaks! Meie, fritslased, oleme wististi natuke liig kõwasti kinni juurdunud oma maamuldasse, kõwemini kui inimesed, kes suurelmaal elawad, arwawad, sest et nad jellest aru ei junda saada, kuidas meie jeda wiletsat maalappi mõime armastada. Nad ei ole ju ka iial jelle maa eest kõjel ja udus, tormis ja tuules nii mõidelnud kui meie jeda mitte üks lord, waid jeda korda oleme teinud."

Ka Melfs oli elawamaks jaanud.

"Meie oleme ju ka suure isamaa liikmed ja temal on meiegi wastu kohuseid."

„Aga ma palun teid, mu herrad“, rahustas õpetaja Eichstädt mõlemaid, „jatkame juttu rahulikult ja kuulge ka minu põhjuseid. Juba küllalt tihti olen neid kantslist kuulutanud. Kuid kirik on paraku ka koht, kust saarerahvas eemale hoidub.“

„See on Teie oma süü!“ tahtis wana Hansjen wahetele hüüda, aga rahustas ennast.

„Ütlestin Teile, et ma kindlustusi nii hiilgawaks õnneks ei arwa. Minul on saare hulkumiseft teised arwamised. Teie wahetate ainult elamiswõimaluse, mina teiste sühtide peale. Mitte meri ei laota siin saari, jeda teewad inimesed ise. Jah. Mis tähendab tükkine maad jeesmistest wõitluste kõrwal, mis saarerahwa jüdamest wähenewad, ifka enam ja enam wähenewad. Teeme inimesed kõwaks ja tugewaks, hingeliselt, Jumalas, siis on üks kõik, kas nad ford peawad saarelt lahkuma ja mannermaale minema; jest siis jääwad nad, üks kõik kus wiibiwad, nendeks, kes nad on, wõi õiguse päraft peawad olema.“

Wana Hansjen nihutas ennast rahutult siia-sinna.

Õpetaja Eichstädt aga jattas muretumalt:

„Teie tahate saart kindlustada, tahate siia tuua sajad töölised ja ühes nendega wõõrad, pahad wiisid. Küll näete, ühes kindlustusega ja wõõraste inimestega tuleb siia ka õnnetus, patt ja häbi. Siin istume nüüd ükfilult ja ükspäinist kohjeweas meres, puutumatuft muist maailmaft. Kas ei ole, nagu tahaks Jumal jeda nii, nagu tahaks ta siin wäljas üles ehitada oma riiki, oma ustawate kogudust?“

„Ei!“

„Wana Hansjen müristas jelle wälja.“

„Ei! Sest siis loobume jelleft. Tema on meie annud jelle maalapitefe, et meie jelleft käte ja jalgadega finni peakfime. Selleks on ta meie jüdamesse ajetanud juure koduarmastuse, ja mina arwan, niijugune armastus ja töö on ka küff religiooni, ja weel niijugune küff, mis meid edasi wiib.“

„Herra Hansjen!“

„Jah, herra õpetaja, nii on asi. See on meie wiis ja meie usk. Aga ma tean, et Teie jeda waadet ei tunnusta ja et meie ja Teie wahel siin kiristik aegutab, milleft silda üle ei saa. Annaks Jumal, et Teie tulekfitte meie juure. Sest meie ei wõi ial Teie juure tulla.“

Õpetaja Eichstädt oli piisti karanud, kübara wõtnud ja seisis ukse juures, käfi käeraual, ning tahtis lahkuda.

Melks hoidis teda tagasi.

„Ei, ei, nii ei tohi meie lõpetada.“

Ja tal läks korda neid mõlemaid waigistada ja asja üle weel ford aru pidada. Kumbki jäi muidugi oma arwamisele, aga õpetaja

Eichstädt lubas wiimaks, ejiotja jelle küsimuse kohta weel mitte awalikult seisuksõhta wõtta.

„Tulewal pühapäewal tahab õpetaja Bohnsen siia tulla. See peab ju ühel pühapäewal jündima, jest et meil lõikusajal muidu aega ei ole. Westerooglasted tulewad muidugi kõik kaaja, jamuti Gröde, Habeli, Langenessi ja Nordmarjahi rahwas.“

„Nii siis kõik jaarlasted?“

„Nii umbes. Ja siis on meil juur palwe. Andke meile tulewaks pühapäewaks kirik wabaks, et õpetaja Bohnsen wõiks jutlustada. See ei läi Teie wastu. Aga Bohnseni tuntakse jaartel igal pool.“

Kestis kaua, kuni Eichstädt järele andis. Aga ta andis lõpuks järele.

9.

Pühapäew oli tulnud.

Terastünniselt ja selgelt seisis taewas mere kohal.

Woogudelt paistis elaw, lustilik pilt.

Kõigilt jaartelt tulid paadid täitel purjedel. Punased, walged ja kirjud — nii seisis nad tuules.

Ka Amrumist tuli üks paat. Selles wiibis Bonke Bahnsen oma jõpraadega.

Parajasti, kui wiimne paat kaldale jõudis, helises eimene kellahelin üle saare. Ja juba ammu enne teist kella seisis kõik saarerahwas jurnuaial ja ootas õpetaja Bohnseni, kes õpetajamajas õpetaja Eichstädti ja Juge Gydeseni juures seisis.

Ja siis astus ta nende hulka.

Nad tungisid ta juure, talle kätt andma.

„Tere, õpetaja!“

„Kui ilus, et õpetaja tuleb!“

„Kuidas käib õpetaja ema käsi?“

Tema kohta ei tarmitanud nad ial sõna herra. See oli nende wana mood ja ilmutas ujalduft, ja õpetaja Bohnseni jüda läks pehmeks, kui ta kõigisse neisse ustawatesse friislaste-filmadesse waatas.

Kõigist ümbritsetud, igale poole teretades, nii läks ta pikkamisi üle jurnuaia.

Ukse ees jäi ta seisma ja kuna kell jälle helises, hüüdis ta, kellahelinast üle kostes:

„Ma teretan teid, hoogeroglasted, teid ja teie saart! Seda on palju aega tagasi, kui teiega rääkisin, ja kui ma teiega wiimati koos olin, seisis weft kõrgel mägede ees ja teie olite tulnud paatides. Täna naerab päike imetallikus ilus ja meri läiqib sama selgesti ja puh-taski, kui taewas. Mis te arwate, kui teeme nagu jeda waremalt tegid meie isad, kui torn nende kiriku oli ära purustanud ja neil raha ei olnud uue ehitamiseks, jest et tarmis oli enne ehitada mailele kehale eluhoonet ja siis

alles Jumalale? Siis seisid nad siin wäljas mäel wõi istusid rohus ja olid, wõib olla, Jumalale ja taewale lähemal kui sees, häämaras kirikus. Kas teeme täna ka nii?"

"Jah, õpetaja, jah, nii teeme!"

"Noh, siis läheme sinna!"

Ja nad nihkusid ja läksid pikkamisi ümber kiriku, õnnelik naeratus huultel, hele järe silmis.

Kiriku ja õpetajamaja taga, just surnuaia kõrwal, laiutas eunnast mägi kahele poole, see plats oli tulewikus surnuaia laiendamiseks määratud. Kuni laia laheni, mida oja maha käristanud, ulatas mägi. Behmelt ja lopsakalt kaswas siin rohi ja tuhanded kahwatud ja arenelgid waatasid sealt wälja, kuna nende wahel sinililled ja koirohi sirgusid ning peent lõhna laiaili laotasid.

"Siin peame täna oma jumalateenistuse", ütles õpetaja Pohnsen.

Kus keegi seisis, sinna ta jäi. Minult naised ja lapsed istusid rohusse. Mehed seisid ümber ringi, toetusid kirikumüürile, istusid hauawõrele wõi jäid wabalt seisma, lauluraamatud kokkupandud kätes. Õpetaja Pohnseni ümber, kes nende keskel seisis, istusid ja seisid nad ja waatasid tema poole ülles waitseil, usklikuil silmil.

"Sõbrad", algas Pohnsen, "teil on lauluraamat kaajas, nagu igaford. Kuid täna me seda ei tarwita. Laulame ühe neist meie Friisi kirikulauludest, nagu meie armas Hansen nad ümber pannud ja kõigile tuttawad on. Laulame wana wõitluslaulu, mis siin wäljas wäga sündlik ja ilus on: „Meil tuleb abi Jumalast!"

Ja nad laulsid.

Nagu rasped mustad pilwed, nii mühijes laul mürisedes läbi hommikuwaikuse, murdus kirikumüüri, tuli tagasi, kõlas ja paisus, nagu ärataks wana wõitluslaulu isegi laia mere, nii et laineidki hakkasid tõusma ja wägewamini kohijema.

Bõrutawalt kõlas Friisi keeli lauldud laul. Isegi õpetaja Eichstädt, kes sellest sõnagi aru ei jaanud, oli liigutatud ja waatas täis püha aukartust oma ümber seiswate friislaste tõsiste, karedatele nägudele. See oli nagu mere-mühin ja kajakate kisa, nagu püha troostinus ja lapselik palumine — see oli terve maailm isendas.

Kui wiimane sõna oli kajanud, algas õpetaja Pohnsen jutlust. Kaks piiblisõna pani ta neile ette: „Jeesus waigistab tuult ja merd" ning „Jeesus kõnnib merel".

Tõsiselt noogutasid kõik pead; sest need olid tõesti sündsad lood neile, kes tihti tormis ja häbas olid merel olnud ja enam kui ford soo-

winud, et wõiksid weepinnal käia. Jah, need olid kaks head lugu, ja õpetaja Pohnsen ostas neile neid juba selgeks teha. Wana Ritardsen aga, kes kurt oli, läks üsna õpetaja ligidale, sirutas pea wälja ja katsus õpetaja huultelt iga sõna finni püüda ja mõistatada. Tal ei olnud enesel enam wähematki tunnet, kas ta ise taja wõi waljusti rääkis, sest et ta oma kõnet enam ei kuulnud. Ja nii juhtus tihti, et ta oma mõtteid waljusti õpetaja jutluse wahel lisas: „Nii on õige, õpetaja!" wõi „Jah, nii arwan mina ka!" wõi „Sellega ei lepi praost. Noh, üks ta kõik — edasi!"

Keegi ei naernud seda. Nad tundsid wana Ritardseni ja teadsid, mis ta saarel kõik see aja oli olnud. Ta oli suure uputuse aastal 1825 laaja teinud ja oli nüüd ainus elaw kroonik sellest hirmsast kannatusajast.

Minult wahetewahel, kui ta wahelühüüded liig tihedalt tulid, tõstis õpetaja Pohnsen naeratades ja ahwardades sõrme.

"Ja jah, õpetaja, ma ei ütle enam midagi!"

Ja õpetaja Pohnsen jutlustas edasi, rääkis kõigest, mis ta südant täitis, lahtus sellejuures aga ikka enam ja enam piiblitekstist, et saarte kaitsest ja tammide ehitamisest rääkida.

"Olgu teil usaldust iseeneeste ja oma jõu wastu, siis suudate teegi tormi waigistada ja üle mere käia. Olge tugewad ja julged. Jääge kindlaks lõpuni! Siis lähleb see teil korda, et meie kaitsewalli saame ja tuult ja merd ahwardame, et nad wait jääksid, meie saare ees murduksid ja wiimaks wätskfid. Siis on meil kaitsewallid, nii et kuniwalt wõime rännata läbi madal mere, ilma et hukkumist oleks karta. Kuid ärge olge wäikeuslikud ja arad. Olge tugewad ja rõõmsad, usklikud ja julged. Siis on Jumal meiega. Amen!"

Silmapiilgu walitses täielik waitkus. Kõik seisid ta sõnade mõju all.

Siis hakkasid nad liikuma.

Istujad tõusid ülles, tungisid lähemale, nagu oleks nad tahtnud õpetajat tänada.

Nende filmad lendasid tihti üle ligida mere, mis tajaksti kaldal kohises. Ja nende filmis seisis sõna: „Küll me taft jagu saame. Rännata, meri! Küll me su seome!"

Ja weel kõnemini ja wõidurikkamalt kui alglaul helises nende friisikeelne lõppkoraal üle haudade:

"Ma tean, mis mina usun,
mis kõikumata jääb,
kus julgesti ma asun,
kui ilm ka hukka läeb
Et tõusku tuult palju,
ei siiski kõigu ma:
mu alus ja mu kalju
on Sunnistegija!"

10.

Pärast jutlust istusid wõõrad saarlased juure oja ääre rohusse ja sõid kaajawõetud leiba.

See läks ruttu ja kohe selle järele kogusid nad kõik Peeter Dirkseni juurde.

Wõõrastetuba ja koridorid olid neid tihedalt täis. Kes sisse ei mahtunud, istus wäljas lahtiste akende ees wõi ronis aia otja, et fa sisse saaks waadata.

Kest tuba seisid õpetaja Pohnsen ja wana Rifertsen, nende kõrwal wana Hansen ja Bonte Bahnsen. Melfs hoidis enam kõrwale.

"Enne kui algame," ütles Pohnsen, ja ta hääle kostis läbi akna kaugele wälja, "laulame wana wiiji järele oma friislastelaulu:

"Kes ei austa ja armasta kodumaad — on naru ja ei wääri me kodumaad!"

Palwelikult laulsid seda wanad ja noored.

Ja siis hakkas õpetaja Pohnsen neile veel kord oma kawatšusi seletama.

"Õpetan lihidalt kokku wõttes," lõpetas ta, "sest ma ütlesin juba jutluses, mis mul teile oli ütelda. Müüd on jutt ainult veel — rahast. Meie peame endid aitama, wähemalt ühe oja kokku panema; siis aitawad meid teisedki."

Müüd jäid kõik wait, kuni üks Gröde saarlane ütles kõrgis ja ettewaatlikult küsis:

"Ja kui palju peame kokku panema?"

"Umber sadatuhat marka," ütles Melfs.

"Sadatuhat marka?"

Üksikud silbid tulid nii pikkamisi kuulda-wale, nagu oleksid nad suure summa üksikud margad ja nagu peaks tema, Gröde saarlane, need üle lugema.

"Sadatuhat marka?"

Ta wajas kokku nagu kott, nagu oleks talle mõni tinapakk pähe kuffunud. Tema oli üks waejematest meesest, sest temal oli ainult üks lehm ja paar lammast.

"Seda on palju! Seda me ei jaks!" lausis igalt poolt. "Oleme waeised mehed. Kust me selle wõtame? Parema veel mõni aasta oodata, kuni meri meile järele tuleb, kui saart kindlustada ja näljakäppa imeda."

Wana Hansen lähwas üles ja pööratas lauale:

"Kes seda ütleb, räägib lapsikust! Igaüks maksu jõudu mööda ja meie kõik kanname kulu."

Ja hakkas neile ette arwama, misjagust kaju neile tamm tooks.

"Meie saar muutub teijeks, nagu eemal Bellworm ja Nordstrand. Soolawesi ei tule iial enam meie põldudele. Meie wõime kaswatada ruffid ja otre. Djad teeme kindlasti maaks ja wõidame sellega wiieendiku maad juure."

Temal oli nende keskel palju lugupidajaid. Nad teadsid, et tema oma kaju pärast ei rääkinud; sest temal ei olnud maad kaotada ega wõita. Ja kui nad teda nii nägid seisawat, heledaid, terawaid filmi üle toa saatwat, kord ühel, kord teisel peatudes, siis uskusid nad teda ja hakkasid asja peale heatahtlikumalt waatama.

"Kas kõik saared korraga kindlasti tehakse?" küsis keegi läbi akna.

"Ei, Paul Knud. Seda wõid ju isegi arwata."

"Wõib olla. Aga kelle saar tuleb esiti?"

"Mis kõige kardetawamal paigal seisab," ütles Melfs.

"Seda on nad kõik."

"Ei, seda nad ei ole. Meie saar, Hoogerroog, on kõige suuremas hädawõhus; tema seisab kõige kaugeimal meres."

Müüd tõusid kõik ähwardamalt piisti. Iga-mees arwas oma saart kõige hädasohtlikumaks ja joomis, et see kõige pealt kindlustataks. Muibugi, hoogerooglased tahtsid ikka esimesed olla, seda teatawat igal pool saartel. Nad oleksid kui midagi ijeäralikku, sest et neil enam põlde ja lehmi olla ja iga päew wõõraid näha Amrumist ja Föhrst ei, ei jellest ei wõiwat juttugi olla, jelleks ei olla nad siia tulnud. Olla tarwis liistu wõtta, kes kõige enne kindlustada tuleb.

See oli metšit lärm ja ähwardamine, nagu oleks wõinud asi iga filmapilk minna katlemiseks.

Õpetaja Pohnsen seisis rahulikult nende keskel. Ta tundis oma friislasti, neid riukutti, kes alati tegid, nagu ei lepiks nad, ja sellejuures ometi hädafilmapilgul ja otustawal tunnil kui üks mees olid. Naeratades pani ta käed rinnale waheliti ja wahits möllusse.

Bonte Bahnsen astus ruttu jammu edasi, ajas enda sirgeks, pead kuklasse wistates, sügas otsaesist ja hüüdis wätkuwaile filmil ja kõuehäälel:

"Friislasted! Olge rahulikud, friislasted! Wõtsin tee jalge alla ja tulin siia teiega kõnelda ja aru pidama. Sest te olete nagu Jisraeli lapsed, kes kõrbes ekšiid ja ei teadnud, kuhu minna. Ja kui ma räägin, siis teate, et mina kellegi waluts ega kellegi rõõmuts ei räägi, waid räägin, nagu pean rääkima, nagu mees, kellele Issand ütleb: "Ma tahan kohtu-mõistja anda oma rahwale." Unustage oma kaju, oma poole fiksuminel Urge armake endid saarte üksikuteks osadeks, waid pidage endid ainjaks, kokkukulumaks maailmaks, milles õnn ja õnnetus kaalul seisab."

Selle poolest pidi talle õigus antama. Ja kui tema, kes Amrumil elas, esimejena ühe

saare poolt õhustas, siis tegi ta jeda kahtlemata omatajutust, kõige aujamast weendumusest. Ja mida kauem ta oma piiblikoolijel, wanatestamentlikul toonil kõneles, jeda selgemaks sai neile asi. Nad noogutasid pead ja Gröde jaarlane ütles:

„Hea küll, Bonke. Sul on õigus. Aga igaüks muretseb oma katuse eest kõige enne. Nüüd olen sinu mees. Kirjutatan alla, mis ise tahate.“

„Ja jah, nii on õige!“

Wana Niterijen ei olnud läbirääkimistest midagi kuulnud. Aga ta filmad lendasid nagu wilkad merepääjusejed ühelt teisele ja lugesid sõnad wälja huultelt ja nägudelt, ja tema peanoogutused ning hülised saatsid kõike. Nüüd ejines temagi. Ta hääli kuulus kui roostetanud wärav, kord mürijewalt kõwasti, kord jostitades tafabesi:

„Kuulsin, see tähendab, ei kuulnud midagi. Teie ei leppinud kohe kokku, aga nüüd olete leppinud, ja see on hea. Olin ise juure uputuse tunnistaja. Kui see mööda läks, seisime paljalt, kõik oli hääbunud. Siis tahtis ta igaüks oma lammast kõige pealt kuitwale kiskuda, igaüks tahtis esimene olla. Ja ometi leppisime kokku, lahkusime majast ja talust ja hakkasime saart kindlustama, mägesid kõrgendamata. Mitte igaüks oma, ei, kõige pealt neid, mis kõige wiletjamad. Ja nii sai peagi kõik jälle kindlaks ja kõwaks ja meie jäime jälle rahulikmaks, nitpea kui meil maa jälle jalge all oli. Eest meie olime ihesmeeles. Wõin teile ütelda, tooford waadati mannermaal meie peale. Ja kui kuningas tuli, imestas ta enam meie üksmeelt kui lõhutud saart. Ja sellepärast ütlen ma:

„Kes ei austa ja armasta kodumaad, on n ä r u ja ei wääri kodumaad!“

Ta ütles jeda ragisewa häälega, ja kõik hüüdisid:

„Hurraa! Meie oleme uhked, et friislaste oleme!“

Õpetaja Bohnsen ja kooliõpetaja Hansen mõttsid oma peale walitsusele kirjutada ja, kui tarwis, isegi ise kuni ministrini minna. Nad tahtsid kõik tõetruult ära jutustada, kirjeldada jaarlaste wiletsust ja ohwimeelt kõigest waejusest hoolimata.

Äkitselt tuli Bohnsenile meele, et ta õpetaja Eichstädt seal wiibis. Otsides waatas ta ringi, aga asjatult.

„Kus on õpetaja Eichstädt?“

„Jah, õpetaja,“ tähendas Jaan Behrand, kes tema kõrwal seisis ja ta küsimist kuulis, „tema on midagi muud õhida; ta õhib õpetaja-prouat. Wõi tal ongi ta juba käes.“

„Suu pea, Jaan,“ hüüdis Hansen, pööras

õpetaja Bohnseni poole ja teatas talle oma jutujamise õpetaja Eichstädtiga. —

Weetõus alanes. Wõõrad pidid lahkuma, nad ei saanud muidu luidetest üle, waid jäid kinni. Ja nii ei saanud õpetaja Bohnsen õpetaja Eichstädtiga enam rääkida, ehk ta küll jeda wäga soovis. Jaan Behrendi sõnad olid tal nagu ohataokkad jüdamas ja peaaegu oleks maha jäänud, et enesele selgust muretseda. Aga ei. Üks teine päew pidi talle selguse muretsema. Täna tahtis ta oma westerooglaste juure jääda ja nende seltsis koju minna, nagu ta nende seltsis oli tulnud.

Robijedes tõusid purjed mastidele. Siin ja seal lehmitati rätikutega ja jäeti jumalaga.

Weel kord lendas wana friislastelaul uhkesti ja waljusti üle jaare.

Siis kohjesisid paadid wälja merele — laugete saarte poole.

Ulewal kirikumäel seisid kaks inimest ja waatasid neile järele: õpetaja Eichstädt ja Inge Gydesen.

„Homme läheme neile järele. Siis kanname oma õime ja armastuse üle woogude.“

11.

Teisel päewal istus õpetaja Bohnsen ema seltsis lehtlas.

Päiksetired lendesid läbi lehtede ja mängisid proua Bohnseni wanul kätel, mis kord jüles puhkafid, kord usinasti nõelusid.

Kui wana proua headi filmad tõölt illes waatasid, siis wiibisid nad pojalt, kel küll raamat ees oli ja kes tegi, nagu kütkestaks teda selle siju, kes tõepoolest aga oma mõtetega kaugel, kaugel wiibis. Tihti tõusis ta rahutult üles, astus aia juure ja wahtis üle mere Hoogerooge poole. Ema nägi jeda küll, tegi aga, nagu ei märkaks ta poja rahutust. Ta teadis, et sel eilase koosolekuga midagi ühist ei olnud. Tema targad filmad nägid sügawamale; see pidi midagi muud olema, mis ta poega liigutas. Ja ta mõtles Inge Gydeseni peale.

Seal fertis eemalt üks puri nähtawale.

Kes mõis see olla?

Õpetaja Bohnsen läks maija, tõi pikksilma, sammus jälle läbi aia mäele, toetas pikksilma ühele puule ja waatas lõuna poole.

Ta tundis paati. See oli Peterjani paat ja tuli Hoogeroogelt.

Mida lähemale ta jõudis, jeda selgemini paistis talle paadi üfistikud osad kätte. Mastil lehwis kirju lipp, see tähendas rõõmsat sündmust.

Kuidas ta lähemale kohjies! Kuidas wesi paadi nina ees wahutas ja wälkus! Kui täis tuult puri oli!

Lähemale ja lähemale tuli ta.

Suure purje ees wiibis faks inimest. Selgesti paistid nende kujud walge lina põhjaltilma.

Ilka selgemini — selgemini.

Wikkamiisi lastis Bohnsen pikkfilmilma wajuda. Ta oli tulijad ära tunnud.

Ja ta teadis sel filmapilgul, miks õpetaja Gichstädt Inge Gydejeni jeltsis Westeroogeletuli ja miks lipp mastil lehwis.

Natufese aega seisis ta weel ja wahtis suuril, läiketa filmil merele.

Siis läks ta tagasi.

Alga ta kõnnat oli pikaldane ja wäsinud ja ta näolt paistis sliigaw kurbtus, nagu oleks temas midagi kattenud.

„Ja jah,“ ümises ta, „nii pidi jee wist küll olema, nii pidi jee olema.“

Kui ta käe aiawarawale pani, seisatas ta filmapilgu, waatas weel furd tagasi merele, waatas siis oma ilujale majale, kenale aiale, mida ta sel aastal rõõmjas lootuses eriti ilustanud, raputas pead ja ajas enda siis jälle jõurikkalt sirgetks.

Wähemalt lehtlas wiibiw hea ema ei pidanud midagi märkama, ja tema ise — küll ta sellega juba walmis sai.

Ta wiis pikkfilmilma maija, ajetas selle seal tajalesti ufse kohale haagi otja, pani piibu põlema ja läks siis jälle lehtlasje.

Esiti tahtis ta emale ütelda, et üks paat Westeroogeletuleb ja kes selles istuwad. Alga ta ei suutnud jeda ütelda, weel mitte. Ta teadis, et ta hääle wäriseb, kui jeda ütleb.

Ja sellepärast wõttis ta jälle raamatu kätte. Nende kahe wahel walihes waikus.

Raamatulehed krabisejib, nõel käis ja aegajalt tabajid üksteist faks filmapaari armas-tuses ja arusaamises.

Umber poole tunni pärast, kui Bohnsen teadis, et paat ju saare ligidal wiibib, tõusis ta jälle üles ja läks aiawõre juure.

Ta oli nüüd täitja rahulikuks jäänud, ja ta hääle kõlas kindlasti, kui ütles:

„Heinrich Peterjeni paat tuleb Hooge-roogelt.“

„Nii, siis toob ta küll Inge jälle tagasi?“

„Jah, ema, wististi.“ Ja wiititamise järele: „Ujun, keegi on weel paadis. Wõib olla, ehk saadab õpetaja Gichstädt teda siia.“

Ema ei wastanud kohe. Siis aga ütles ta ruttu:

„Siis tarwis kohe kõõki minna. Tema tuleb ju siis meile ja sellepärast teen kohwi soojaks. Palju aega tal ju ei ole, kui ta weel täna tahab tagasi jõita.“

Tõepoolest aga tahtis ta neid üksi jätta, wähemalt kokkusaamise esimestel filmapildudel.

Ta emajüda andis talle jeda nõu, ja sellepärast ruttas ta kohe maija.

Õpetaja Bohnsen jäi istuma ja toetas pea kätele, kuni ta mäel jamme tuulis.

Nüüd tõusis ta üles ja läks wärawa juure.

„O, waata! Dere tulemast, herra Gichstädt. Nii oli mul ometi õigus, kui emale ütlesin, et Teie teel olete.“

„Dere! Jah, olen juba jälle siin. Kuidas käi käib? Eila jaimie nii wähe rääkida.“

„Nii jee oli. Alga astuge siisje. Jätuge lehtlas, kohwi tuleb kohe. Kas üksi tulite?“

„Jah ja ei.“ Ta punastas. „Preili Gydejen jõitiks kaaja.“

„Nii, nii. Ta kawatjes ju minewal nõdalal tulla, ja nüüd tõite teie ta siia. Ee on ilus. Täna oli ilus jõit — hea tuul, siie meri.“

„Jah.“

„Mis siis teeb — preili Gydejen?“

Ta tahtis Inge ütelda, kuid ei suutnud jeda üle huulte juruda.

„Ta läks koju. ütlen Teile kohe: minna fihlajin enda temaga. Sellepärast tulim siia. Pärast lähem Inge wanemate juure. Tema tahtis enne nendega ise kõnelda, jee on arusaadaw.“

„Ja muidugi, jee on arusaadaw.“

Õpetaja Bohnsen oli jeda kõik aimanud ja wiimisel tunnil jüdamas läbi töötanud. Alga nüüd, kus teadwus kui täielik tegur talle esines, lajus raskus ta rinnal, nagu ta jeda polnud aimanud ja mida ta kõrwaldada ei suutnud. Ja sellepärast rõõmustas ta, et teine juttu elawalt jatkas.

„Olen nii õnnelik, herra Bohnsen, Teie ei aimagi, kui wäga. Kõik tuli nii ruttu. Weel kuu aja eest kannatajin üksiindust ja mu wahel-furd kogudusega tegi mulle muret. Nüüd on igal pool õnn ja päike. Väinud on mu üksiindus ja Inges leidjin enesele eluseltfiliise, kes minu ilmawaadet jagab. — Alga Teie ei ole mulle weel õnnegi jõowinud, herra Bohnsen.“

Bohnsen tuikus ja ütles kuwalt:

„Ei ole weel? Wabandage. Olin nii il-latud. Nüüd teen jeda. Emm Teiega ja Ingega!“

Nende käed puhkajid filmapilgu kooz.

„Meie teeme warsti pulmad, weel sel siigijel. Ah, kuidas ma talwe üle rõõmustan! Teie ei tea ju, mis üksiindus tähendab.“

„Ei, jeda ma küll ei tea,“ oli libe wastus.

„Teil on ju ema. Mina olin üksi. Alga nüüd! Oh, kui hea weel mul on!“

Õpetaja Bohnsen ei jaksanud kauemini kannatada, ta pidi lahkuma, pidi üksi olema, ja sellepärast ütles ta:

„Waatan ometi, kuhu ema jääb. Tema ei tea weel midagi.“

Seal liginesid aga juba Inge kiired sam-
mud naabrimäe poolt. Oli kuulda, kuidas ta
ruttas.

Agas kui ta õpetaja Bohnseni nägi, kelle
juuresoleku peale ta jalg filmapilgul ei olnud
mõelnud, kohmetas ta, jäi kartlikult aia taha
seisma ja vaatas õpetaja Eichstädti peale.

„Karl,“ ütles ta tajatesi, „tahtsin ainult,
tulen ainult —“

Kohmetult peatas ta silistas oma kleiti.

Eichstädt läks talle vastu, ja nüüd hüüdis.
Bohnsen, kes enda jälle leidnud:

„Ikka siisje, Inge! Mis sina teed! Jõudsin
ju waewalt organistiks koolitada, ja nüüd
olen jälle üksi. Mis lood need on?“

„Õpetaja!“ kirjendas neiu korraga rõõm-
jasti ja tormas tema juure, talle oma mõle-
maid käsi andes, „ma ei mõinud ju parata!
See tuli, kuidas pidi tulema, ja ma olen nii
õnnelik!“

Palmitlikult silistas Bohnsen neiu kuldset
palmikukrooni ja ütles sügawa, pehme häälega:

„Kui sa ainult õnnelik oled, wäike Inge,
siis on ju kõik hea, siis lenda wälja maailma.
Siin minu juures, meie juures, ei mõinud ja ju
õnnelikuks jaada. — Ema!“ hüüdis ta siis
tuppa. „Ema, tule ruttu siia! Meil on
pruutpaar!“

Proua Bohnsen oli pooleldiawatunud uufe
taga seisnud ja kõik näinud. Tema tundis
olukorda ja ei rutanud siis ka mitte wäga õn-
nelikkude juure tulemisega. Kui ta seda wii-
mats ometi tegi, wiibisid ta filmad suurelt ja
täieft pojale, enne kui ta Inge poole pööris.
Ta oli selle pilguga jägawasse poja südamesse
näinud ja ta südamest käis läbi ärras piste.
Aga teegi ei märganud ta walu, kui ta ütles:

„Palju õnne, Inge, ja Teile ka, herra
õpetaja!“

„Tanan, tanan, proua Bohnsen.“

„Siis lahkud sa meist küll pea, Inge? Dnn
kaasa! Sa puudud meil tihti, sest sa olid nagu
meie laps. Jah, seda sa olid, Inge.“

Kaks noort käsiwari mõtsid ta õlade üm-
bert pehmesti kinni.

„Jah, nii oli see ikka. Aga nüüd peante
minema isa ja ema juure, Karl; nad ootawad
meid juba.“

Ja siis nad lahkusid.

Õpetaja Bohnsen waatas neile järele, kuni
nad aianurga taha kadusid.

Kahe käega toetus ta raskesti wärawale ja
seisis nii kaua.

Kui ta pilkumisi ja wäsinult ümber pööris,

seisis ta ema ikka weel tema taga ja silmitse-
teda kurwalt.

Siis andis ta pojale oma käed, ilma et sõ-
nagi oleks ütelnud, aga ta armsad filmad wir-
wendasid.

Bohnsen silistas ema närtsinud töökäsi, tõm-
bas ta siis oma najale ja waatas talle silma.

„Jah, ema, nüüd oleme jälle kahekesi. Sina
armas ja truu. Kui hea, et sina mul oled!“

Ja ta suudles ema kortsunud otjaesist.

12.

Õpetaja Eichstädt ja ta noor proua olid
Hoogeroogele tulnud, ja paistis, nagu oleks
tema ja ta koguduse wahelord paranenud.

Inge tundis kõiki ja kõik tundsid Inget, ja
nii käis ta mäelt mäele, majast majja, et igal-
pool tunnikese juttu wasta. Temal olla tarwi-
dus, tähendas ta tihti, wanas emakeeles juttu
wasta. Oma mehega ta seda ei mõinud ja
sellepärast palus ta kõiki temaga Friisi keelt
rääkida. Sellejuures tarwitas ta alati usalda-
wat sina-õna ja naeratas ainult, kui mõni teda
weel Inge Ghydeseni nimega nimetas. Mii ehita-
tas ta südamlik olef silla mägedelt õpetaja-
majja ja nii mõnigi tuli sellepärast jälle kiri-
kusse.

Ka õpetaja Eichstädti olemuses oli muuda-
tus jündinud. Walida ja kareda näis ta ole-
wat maha jätnud; ta näis pehmem olemat ot-
justamises ja pani oma jutlusse enam südam-
likkust ja rõõmsust.

Agas nii ei kestnud see kaua.

Tuli sügis. Patsult ja raskest rõhus niiske
udu jaart.

Wähematti päiketiirt ei tunginud läbi ma-
dalastrippuwaist pilwist ja päewade kaupa oli
mõimatu isegi naabrimäele näha.

Sadaks wihma. Terwe jaart oli sügaw, mu-
dane puuder, ja kes ei pidanud wälja minema,
jäi koju.

Teha oli saarerahwal wähe. Kui nad olid
oma loomad toinud ja küpsnud, parandasid
nad põllutööriistu wõi paate, mis kalbale
tõmmatud, kui warajane pimedus sellegi töö
lõpetas.

Siis kogusid üksikute talude elanikud lord
siia, lord sinna kottu, jõid surimuri, mängisid
kaarte ja laulsid ning tantsisid magamamine-
kuni.

Nad olid suwel suure tagawara rummi
muretšenud ja aitasid endid selle abil nüüd hal-
libest, pimedatest udupäewadest naerwate, lus-
tiliste õhtute abil üle.

(Järgne).

Wastutaw toimetaja: S. Galjaspõld.

Wäljaandja: Kirjastus „Aareng“.

D. J. „Waba Maa“ trükk, Tallinnas.